

alimara

Revista de Treball Social
Època 5 / número 54 / Juny 2010

Consell de
Mallorca

Núm 54

Època 5. Juny 2010

Edita: Institut d'Afers Socials
Consell de Mallorca

Coordinació i redacció:
Servei de planificació i documentació.
General Riera, 67
07010 Palma

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió
dels seus autors.

Índex

- 4 Augmentar el pas cap a l'Accessibilitat Universal.**
Jaume Garau Salas
- 6 Reflexions al voltant de l'Accessibilitat Universal des de l'experiència, el pragmatisme i el pas del temps.**
José Antonio Juncà Urbiena
- 21 10 anys de la Taula per a l'Accessibilitat.**
Pere Ferrer i Guasp
- 26 Gestió de l'accessibilitat urbanística i arquitectònica mitjançant tecnologies de la informació geogràfica: Sistema d'Informació Geogràfica de l'Accessibilitat de Mallorca (SIGAM).**
Maurici Ruiz Pérez, Jerònia Ramon Molinas, Joana M. Petrus Bey.
- 43 En bicicleta a través del silenci.**
José Luis García Ginard
- 48 I en cas d'incendi, per on sortim nosaltres?**
Maximino Domínguez Vara
- 52 Entrevista a Guillem Fullana.**
Pere Ferrer Guasp
- 59 L'accés al treball.**
Mercè Garcia Roca
- 65 El Projecte SINA, sistema d'interacció natural avançat.**
Francisco José Perales i Joan Jordi Muntaner
- 73 ASPAS, experiència i trajectòria en la discapacitat auditiva.**
Associació de Pares de Persones amb discapacitat auditiva
- 81 La situació de les persones sordes a les Illes Balears.**
Magdalena Vadell Lladó
- 84 10 anys d'història i molts més de futur.**
Maria del Carmen Soler

Augmentar el pas cap a l'Accessibilitat Universal

Jaume Garau Salas,

Conseller executiu de Benestar Social del Consell de Mallorca i
president de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS)

L'atenció a la diversitat i a la diferència és la clau de volta de la política social més exigent i, per això, més democràtica. En aquest sentit, l'eliminació de les barreres de tot tipus que desequilibren la igualtat d'oportunitats per a tothom, ha de ser objectiu prioritari de l'acció política de les administracions públiques.

Malauradament, però, els avanços en l'accessibilitat universal i el disseny per a tothom es fan a un ritme excessivament lent. És per això que cal insistir-hi, perquè som molt lluny de l'objectiu. Ens cal seguir enfortint aquesta causa, continuar fent-ne pedagogia, si volem treballar de debò per una societat justa, solidària i participativa. És necessari reafirmar que cada barrera posada a l'accés a l'entorn públic, és una forma de segregació.

El Consell de Mallorca s'afanya des de fa molts anys per eliminar de l'illa barreres i obstacles físics o de mentalitat. En l'àmbit de les discapacitats, és entitat pionera a Europa en implantar el Treball amb Suport amb resultats molt encoratjadors. I des de fa 10 anys acull la Taula per a l'Accessibilitat, un fòrum participat per institucions públiques i associacions de discapacitats que treballa afanyosament per donar a conèixer i posar en valor l'accessibilitat universal.

S'ha fet molta de feina i se'n segueix fent des de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials, però no basta. S'han promulgat moltes lleis per evitar la discriminació de les persones discapacitades i encara costa la seva aplicació. Es tracta, doncs, entre tots, d'augmentar la velocitat de creuer d'aquesta motivació que ens ha de fer socialment més dignes. Per això, la revista *Alimara* li dedica el seu número 54 amb l'esperança que el debat no decreixi.

Reflexions al voltant de l'Accessibilitat Universal des de l'experiència, el pragmatisme i el pas del temps

José Antonio Juncà Urbiena

Dr. Enginyer de Camins.

Director General de Sociedad y Tecnología, SOCYTEC, SL

*Caminante no hay camino, se hace camino al andar.
Al andar se hace camino, y al volver la vista atrás
se ve la senda que nunca se ha de volver a pisar.
Caminante, son tus huellas el camino y nada más*

Antonio Machado

El pas del temps

El pas del temps acompanya la nostra existència i modela els esdeveniments de les nostres vides en el paisatge del nostre transcórrer; paisatges de la infantesa i de la joventut; de l'edat madura i de la vellesa; paisatges quotidians o dels nostres viatges. La casa, el barri, la nostra ciutat, la nostra illa, muntanyes i valls, i en cada moment un record, tal vegada una il·lusió o un desengany. Seguir vivint i, per què no, seguir somniant.

La suma de cada detall petit, en aquests moments de ventura, és allò que va semblant la teranyina de l'existència i una de les manifestacions més humanes és fer realitat els nostres desigs, les nostres il·lusions.

En aquest escenari, en aquests paisatges de la vida és on es llauen els

encontres i els desencontres; és on ens realitzem com a persones en la nostra llar, a l'escola, jugant amb els nostres amics en el parc, formant-nos laboral i personalment, viatjant, recorrent llocs diversos. El dia a dia en el nostre lloc de feina, anant al cinema o al teatre, a un concert, a sopar a un restaurant, a fer esport, a acompanyar els nostres éssers estimats en el moment del seu adéu, són situacions de cada una de les nostres vides, no són seqüències d'una pel·lícula de ciència ficció: són estampes del nostre passat i del nostre present; són realitats, són fets.

José Chamizo de la Rubia, Defensor del Poble Andalús, deia fa unes setmanes en un fòrum sobre accessibilitat amb qui coincidirem a Sevilla, i ho deia amb veu ferma i amb un punt de desengany, que s'ha de complir la llei; que la LISMI, Llei d'Integració Social dels Minusvàlids, va ser aprovada per unanimitat de totes les forces polítiques l'abril de l'any 1982 i en el seu Títol IX ja s'establien mesures d'eliminació de barreres i d'accessibilitat, i també els terminis per dur-les a terme. Tot seguit, el Defensor es referia al darrer Decret aprovat a Andalusia en matèria d'accessibilitat, que és del 2009 i en el que s'estableixen terminis de fins a 10 anys per adequar l'entorn a les necessitats de les persones amb discapacitat. Així doncs, des del 1982 fins al 2010 hi van 37 anys. En una paraula, que una conclusió de tot plegat és que caldrà tenir bona salut i llarga vida per veure complir el nostre somnis d'un món sense barreres.

De què estem parlant

Parlem l'Accessibilitat, d'Accessibilitat Universal, de Disseny per a Tots, de projectar per a la diversitat humana; parlem de projectar i construir sense excloure, de forma normalitzada. D'això, i de res més, és del que volem parlar en aquestes reflexions. I és que es dona la circumstància que, en ocasions, en parlar d'accessibilitat moltes persones no saben en què consisteix o l'apliquen a temes de mobilitat, o de trànsit.

L'Accessibilitat Universal i el Disseny per a Tots és una àrea clau del coneixement que cal atendre, conèixer i aplicar amb rigor i precisió. I és conseqüència no sols de l'existència d'un marc jurídic regulador d'obligat compliment (i que estableix uns terminis, com s'ha esmentat), sinó que també obeeix a raons de bon disseny, que implica atendre la satisfacció dels requeriments de les persones en la

seva diversitat.

L'Accessibilitat Universal –en endavant AU- és una disciplina que porta dècades sobre la taula dels professionals de l'arquitectura i de l'enginyeria però que, malgrat això, no ha gaudit de cap atenció de part d'aquests professionals, almenys de manera generalitzada. Coneguda abans per "barreres arquitectòniques", del que es tractava era d'eliminar-les o suprimir-les, per la qual cosa el seu enunciat en negatiu fou un dels trets que la qüestió ha anat arrossegant, vista gairebé sempre com una "imposició" de part de determinats col·lectius de ciutadans i que s'havia d'atendre sense que afectés l'estètica de l'edifici, procurant aplicar-la des d'un enfocament de mínims, seguint la simptomàtica qüestió –latent sempre en multitud de professionals- de "*amb això, compleixo?*".

Heus ací que trobant-nos al final de la primera dècada del segle XXI, després de dècades de maduració -gairebé podria dir-se de maceració-, la qüestió de l'AU s'aborda de forma molt distinta. L'accessibilitat deixar de ser "projectar per a minusvàlids" per esdevenir "disseny per a tots"; ara es concep l'entorn atenent la diversitat humana o,

almenys, aquesta és la idea que es proclama encara que no sempre s'aconsegueixi.

Per què no s'aplica de forma sistemàtica i rigorosa l'Accessibilitat Universal?

Vet ací un paradigma ben establert: dissenyar sense excloure, projectar des de la normalització però que, això no obstant, no s'aconsegueix reflectir en el treball quotidià dels qui s'ocupen de planificar, projectar i construir l'entorn. La qüestió a respondre seria: per què no s'apliquen de forma sistemàtica i correcta els criteris i especificacions en matèria d'AU? La resposta no és senzilla donat que són diverses les raons que es podrien esgrimir. Una de les principals seria la deguda a l'existència d'enormes mancances en formació en aquesta matèria. No basta dictar normes; s'han de formar els professionals, els encarregats de les obres, els oficials de primera; fins i tot des de l'escoleta, des de l'escola primària.

A més de mancances formatives, s'identifica també una notable dispersió en les pautes i criteris a aplicar degut a la profusió de normes jurídiques i tècniques que, de vegades, generen dubtes i incerteses en la seva aplicació. Es desencadena un cert desassossec, si més no perplexitat, entre els tècnics quan s'acaren a la redacció del projecte que sigui i davant ells s'obren nombroses normes, de divers rang, demanades de diferents administracions públiques que són d'aplicació a diversos àmbits de l'entorn i que contribueixen a aixecar una mena de *Torre de Babel* o laberint en el que el més experimentat dels guies acaba perdent-se.

Així doncs, marc jurídic complex, si més no, freqüentment mancat del

grau de detall i precisió que cal; règim sancionador sever però que a penes s'aplica per diverses raons, bàsicament dues: sovint són les pròpies administracions públiques les que incompleixen les normes en AU i no és habitual l'autosanció. D'altra banda, no som als Estats Units, on és consubstancial a la seva forma de ser interposar denúncies; entre nosaltres, no; ens limiten a queixar-nos.

Aquestes i altres raons comporten que trobar exemples de bones pràctiques en AU sigui difícil, essent molt habitual, en canvi, trobar exemples de realitzacions molt millorables. Amb freqüència s'atenen consideracions d'altra mena com, per exemple, l'estètica, el lluïment mal entès i, sobretot, les presses derivades de l'efecte inauguració en dates properes a eleccions i això, com tothom es pot imaginar, no són més que casualitats.

L'esforç per acabar amb certs estereotips

Les principals barreres a eliminar no són les de l'entorn construït, encara que en ocasions es presenten situacions que requereixen altes dosis de creativitat i decisió. És el cas, per exemple, del municipi d'Eibar, la població del qual se situa en una vall estreta, i en el qual s'estan construint al voltant de vuit ascensors urbans per fer accessibles les parts altres de la població. Les barreres més poderoses i difícils de superar són les invisibles, les que fan el niu a l'interior de nosaltres mateixos; les de l'immobilisme, el desconeixement del tema o fins i tot la indiferència davant aquestes qüestions, sovint menyspreades per molts tècnics.

La condició de l'accessibilitat com un tema que està de moda, que va bé per fer-s'hi determinades fotografies, per obtenir un grapat de vots, per –en breu- utilitzar-lo de forma superficial, voluntarista i conjuntural d'acord amb els vents que bufin, és un enfocament més habitual del que sembla. I això causa un dany important a una qüestió que, com és natural, és molt sensible a les persones. El seu calat és tècnic, se situa en la millora de la qualitat de l'entorn a través de l'aplicació d'un conjunt de directrius, criteris i especificacions tècniques.

Lligat a això, hi ha el tema dels grans discursos, les declaracions solemnes d'intencions, les estratègies i els plans d'ambició il·limitada. Aquest enfocament genera desencant, desconfiança i molta frustració als qui veuen condicionada la seva vida per l'existència de barreres quotidianes en la seva llar, en el carrer, en els transports públics, en els edificis d'ús públic. Els plans integrals d'accessibilitat, en temps considerats com la millor eina possible per abordar de forma global el problema de les barreres i la seva supressió a les ciutats, no han respost ni a les expectatives creades ni a l'esforç que ha suposat la seva redacció ja que –exceptuant-ne alguns casos- la majoria d'aquests plans o no s'han dut a terme o, si ho han fet, ha estat de manera molt parcial.

Una altra de les síndromes que cal evitar és el que l'AU suposa un cost elevat i que sovint no es pot abordar per problemes d'índole econòmica. Això no respon a la realitat. No hi ha dubte que una rampa de pendent adequat i amb replans horitzontals intermedis de descans suposa unes determinades exigències d'espai; la construcció d'un aparell elevador no és una mesura gratuïta ni tampoc portar a terme un programa per adequar passos de vianants i que siguin accessibles. Tota obra comporta uns costos, tant de projecte com d'execució. No obstant, el cost addicional entre aplicar o no els criteris d'AU no és rellevant en la majoria de casos. A més, l'accessibilitat és un tema idoni en èpoques de crisi. En efecte, una actuació mal plantejada en termes d'accessibilitat pot ser molt costosa de corregir a posteriori, possibilitant uns resultats pitjors o que sigui fins i tot inviable. Per això, és clau atendre les pautes en AU des de les fases inicials del projecte perquè, d'aquesta manera, aconseguirem entorns accessibles sense sobre costos i sense haver de recórrer posteriorment a aplicar pegats molt cars i poc satisfactoris.

Algunes propostes per aconseguir avanços tangibles en AU

Sense voler exhaurir el tema, molt ampli i complex per ell mateix, s'anoten seguidament unes quantes propostes que podrien ser útils per aconseguir avanços real en la millora de l'AU del nostre entorn. No es tracta d'idees soltes, sinó que unes i altres es reforcen mútuament.

1. Crear cultura de l'Accessibilitat

Si bé en aquest tema s'ha avançat més que en altres, encara és molt necessari treballar en el conjunt de la societat i també en la infància, en els professionals per crear cultura de l'Accessibilitat des d'un enfocament normalitzat. Les administracions públiques, en col·laboració amb les organitzacions de persones amb discapacitat, serien els organismes competents per impulsar aquesta iniciativa.

A la creació d'aquesta cultura hi han de contribuir de forma decisiva els mitjans de comunicació social –premsa, ràdio i televisió– sense oblidar-nos la incidència cada cop més gran d'Internet. No es tractaria tant de crear espais monogràfics sobre el tema, sinó més aviat d'incloure la qüestió de forma normalitzada a debats, informatius, espais sobre urbanisme, arquitectura, etc. Cal destacar la tasca de comunicadors compromesos amb el tema -o amb la causa- de l'AU com José Luis Fernández Iglesias, mort recentment però que sempre restarà viu a través de la seva obra i del record inesborrable que ha deixat en els qui el coneguérem.

2. Enfortir la formació en matèria d'AU

Aquesta és, sens dubte, una de les accions a adoptar més necessàries; podria dir-se que és l'assignatura pendent del tema. A dia d'avui les universitats no imparteixen coneixements tècnics en AU. Es tracta, i ja s'ha dit més amunt, d'una àrea de coneixement multidisciplinar i complexa que no es despatxa si en un seminari ni redactant un annex d'accessibilitat al projecte final de carrera.

2.1. *Formació Universitària*

La nova oferta formativa universitària com a conseqüència dels acords de Bolonya obre una magnífica oportunitat per a la incorporació en els programes educatius dels ensenyaments en matèria d'AU. El temps dirà si aquesta oportunitat s'aprofita o no. La formació universitària en AU s'hauria d'incorporar en cada una de les titulacions vinculades, d'una manera o altra, a la seva temàtica i disseny per a tots. Entre d'altres, les relacionades amb l'arquitectura, l'enginyeria en les seves diverses branques, l'ergonomia, la rehabilitació i la teràpia ocupacional, el disseny industrial i gràfic, el paisatgisme i fins i tot l'economia, la sociologia i el dret. No cal

oblidar que es tracta d'una àrea de coneixement molt àmplia i diversa, i que, per tant, s'ha de plantejar des de diverses òptiques que es complementen entre elles. La dinàmica de treball derivada de la incorporació de formació tècnica especialitzada en AU exigirà un esforç notable orientat a la formació de formadors.

2.2. *Formació de tècnics de les administracions públiques*

Es tracta de portar a terme programes sistemàtics de formació en AU de tècnics de les administracions públiques, tant de les comunitats autònomes (ja hi ha iniciatives d'aquesta mena a la Junta de Comunidades de Castilla-La Mancha des de fa anys) com dels ajuntaments i corporacions locals (alguns municipis en els seus programes de formació inclouen cursos sobre AU i Madrid és un d'ells). També l'administració general de l'Estat, els seus organismes autònoms i empreses públiques haurien d'abordar línies de formació amb els seus funcionaris en temes d'AU.

2.3. *Formació d'encarregats d'obra i oficials de primera*

Es tracta d'una línia clau en la cadena de formació en AU. Sens dubte, la formació que es doni als tècnics universitaris serà insuficient del tot si no s'estén als professionals de l'execució de les obres per tal que coneguin els fonaments de l'accessibilitat; per què s'ha de col·locar i com un doble passaman; per què la disposició adequada dels aparells sanitaris i la manera de rebre les barres de suport per aconseguir un conjunt accessible, etc. La formació en AU dels treballadors és la baula que clou la cadena i garantirà la correcta execució de les obres en conèixer, aquests professionals, el perquè de cada una de les solucions tècniques en AU. En aquest sentit, s'ha de destacar la iniciativa conjunta duta a terme pel Real Patronato sobre Discapacidad, la Fundación ACS i la Fundación Laboral de la Construcción de posar a punt cursos de formació de formadors en AU dirigits a encarregats d'obra i oficials de primera, i també l'edició d'un manual que els serveix de base didàctica del qual és autor qui signa aquest article. Convindria aprofundir en aquesta línia de treball.

2.4. *Formació especialitzada en matèria d'AU*

Cal destacar els cursos de formació en AU que des de fa més de vint-i-cinc anys ve fent el Real Patronato sobre Discapacidad, de caràcter intens, que es duen a terme a col·legis professionals, escoles d'arquitectura i enginyeria, tant superior com tècnica, i també a

ajuntaments per als seus tècnics municipals. Altres organismes com el CEAPAT o la Fundación ONCE porten a terme igualment accions formatives en AU.

Dins l'oferta de cursos especialitzats cal destacar el curs de postgrau en accessibilitat que porta a terme la Fundación Universitaria La Salle, que és títol propi de la Universitat Autònoma

de Madrid. Es tracta d'una oferta formativa única en el seu gènere a Espanya que va per la quarta edició i que aborda la qüestió des d'un enfocament pluridisciplinar i rigorós.

En altres màsters i cursos de postgrau també s'imparteix la temàtica de l'AU. Es poden citar, entre d'altres, el màster de mobilitat urbana de la Universidad Rey Juan Carlos; el màster de disseny d'interiors de la Universidad de Saamanca; el màster en gestió de disseny industrial de la Universidad de Asturias; el màster de gestió d'exposicions de la Universidad Europea de Madrid o el curs general de transports terrestres de la Fundación de los Ferrocarriles Españoles.

3. Aprofundir en l'aplicació rigorosa de l'AU

Sovint, l'AU s'ha aplicat de forma més o menys voluntarista i el rigor no sempre ha presidit ni els projectes ni l'execució de les obres en aquesta matèria. Bastava, almenys fins fa poc, construir una rampa; que tingués un pendent o una longitud excessius semblava una qüestió menor (comentari habitual: *ja tens la teva rampa, de què et queixes?*).

Dia a dia es va imposant una

altra línia de treball basada en el rigor i en l'anàlisi detallada de cada una de les baules de la cadena de l'accessibilitat prestant atenció als detalls, ja que encertar o no en accessibilitat depèn del major o menor encert en la resolució dels detalls constructius.

Aprofundir en l'aplicació rigorosa de les especificacions tècniques i en els criteris en AU implica posar a punt i desplegar *metodologies de treball idònies* per cada tipus d'actuació, sigui un projecte de nova implantació, de renovació o rehabilitació; un tema de plantejament urbà, la implantació de programes concrets d'accessibilitat i eliminació de barreres; dictàmens o informes en AU. L'aplicació d'una bona metodologia que tingui present no sols allò que estableix el marc jurídic, sinó també les bones pràctiques, és una garantia que els resultats assolits seran satisfactoris no sols pel que fa a l'AU, també en el nivell de qualitat i rigor del projecte o estudi que es tracti.

Posem per exemple el cas de les plaques de botons dels ascensors. Es tracta d'una peça fonamental perquè aquest dispositiu –el més important per resoldre de forma accessible els grans desnivells– sigui adequat des del vessant de l'AU. Doncs, bé, la disparitat de models de plaques de botons d'ascensors és enorme i, generalment, no solen incorporar de forma rigorosa i completa tota la casuística de l'accessibilitat, és a dir, atenent les necessitats i requeriments de les diferents situacions personals (persones en cadira de rodes, amb mobilitat reduïda, amb discapacitat visual, auditiva, cognitiva o en situacions extremes de talla). Actualment, MINTRA (Madrid Infraestructuras del Transporte, ens públic depenent de la Consejería de Transportes e Infraestructuras de la Comunidad de Madrid) conjuntament amb Metro de Madrid i amb el Consorcio Regional de Transportes de Madrid està posant a punt unes especificacions tècniques relatives al disseny i disposició de les plaques de botons –tant interiors com exteriors– dels ascensors de la xarxa que compta amb gairebé 500 ascensors i que consideren tots els requeriments i especificacions tècniques en matèria d'accessibilitat. Aquest tipus d'exemples són estimulants i marquen una línia de treball seriosa i útil.

Aquest rigor necessari i imprescindible en el treball en AU suposa desplegar aquesta temàtica de la forma més tecnològica possible, portant a terme experimentació, assaigs, i estudis d'investigació aplicada; promovent la redacció de tesis doctorals al voltant d'aspectes diversos de l'AU. En definitiva, que el fet d'atorgar la característica o qualitat d'accessible a un determinat espai o element, sigui un edifici o un servei higiènic, no sigui un acte voluntarista més o menys improvisat, sinó conseqüència de tot un procés de verificació, de control, on l'acreditació i la homogeneïtzació despleguin un paper de cada vegada més destacat. Així mateix, l'establiment de línies eficaces de col·laboració entre les administracions públiques i les organitzacions representatives de les persones amb discapacitat resulta fonamental i imprescindible.

Cal evitar, i superar, la situació que ara per ara és una realitat en analitzar aquests temes: més del noranta per cent (90%), segons

estadístiques pròpies, dels serveis higiènics *suposadament* accessibles (tenen el SIA –Símbol Internacional d'Accessibilitat- a la porta d'accés) en edificis d'ús públic no ho són, entre d'altres raons per una inadequada disposició dels aparells sanitaris, o de les barres de suport; o per espai insuficient; o per absència de determinats elements; o per dispositius de tancament inadequats; o per problemes derivats de dispositius d'il·luminació; o per insuficient amplària de porta o sentit d'obertura erroni, entre una diversitat gran de causes. Hi ha qui pensa, i s'equivoca, que a vegades el simple fet de posar un rètol, en aquest cas el SIA, *transmuta* aquest espai en allò que figura en el rètol, aquí, en accessible. Des de fa dècades l'ajuntament japonès d'Osaka segueix uns estrictes protocols d'acreditació d'espais accessibles el resultat de la qual, cas que tots els requeriments establerts siguin favorables, és l'assignació del SIA.

4. Vincular l'AU amb altres àrees d'activitat

Un dels llasts que arrossega l'AU és que la seva consideració de tema a part de tots els altres, com si fos un meteorit que cau i es desintegra (això vol dir que, sovint, moltes paraules queden en res). I, definitivament no és així. L'accessibilitat va estretament lligada a moltes altres àrees d'activitat en tractar-se d'una disciplina transversal, car consisteix en un model de concebre, projectar i construir l'entorn.

4.1. L'AU com a factor de dinamització urbana

És més, l'AU podria considerar-se com un motor que contribueix de manera eficaç a dinamitzar activitats, a donar nou impuls, a revitalitzar ciutats, barris, centres històrics, edificis monumentals, sistemes de transport, activitats d'oci, turisme i temps lliure. Aquesta faceta de l'AU com a factor de dinamització no ha estat suficientment analitzada fins ara, però és de molta importància en uns moments com els actuals en què assistim a una competitivitat creixent, on els clients o usuaris, o els ciutadans sense cap més etiqueta, exigeixen cada cop quotes més grans de qualitat en tots els àmbits d'activitat, des d'espais públics a transports, i també en la prestació dels serveis.

Birmingham, en els anys noranta era una ciutat apagada i anquilosada que a penes havia ressorgit després d'una etapa molt dura de Revolució Industrial. Doncs bé, Birmingham enarborà la bandera de l'AU com un potent factor de dinamització urbana, com un revulsiu de transformació de la ciutat, donant uns resultats excel·lents. Una altra

ciutat que s'ha destacat per seguir una línia de treball modèlica en aquest tema és la canadencs Edmonton, que ha estat guardonada diversos cops amb els *Five Stars Awards*, que concedeix el Govern del Canadà a aquelles ciutats destacades per la seva activitat en el desplegament de polítiques eficaces en AU. En l'àmbit dels transports cal esmentar el cas de Perth, a Austràlia, que disposa d'un sistema equilibrat, sostenible i amb altes quotes d'AU.

4.2. L'aposta per l'excel·lència en el turisme passa per un turisme per a tots

Un sector de gran transcendència en l'economia balear és el turístic, per la qual cosa cal cuidar-lo. Mantenir-lo en el primer nivell amb una oferta posada al dia, atractiva, competitiva, diversificada, és un dels reptes per a un sector molt sensible a la qualitat transmesa a cada activitat turística quotidiana. Aquí, l'AU hi juga un paper fonamental i és així per diverses raons: en primer lloc, perquè un turisme accessible a qualsevol client potencial és un turisme més còmode, més confortable, més segur i, també, més atractiu perquè l'habitació accessible d'un hotel no equival a una *habitació d'hospital*, a una *habitació ortopèdica*, sinó a l'inrevés, l'habitació accessible ha de ser la més còmoda, la més atractiva i sol·licitada de l'establiment. Com es veu, resta molt de camí per recórrer en tot allò que afecta el turisme accessible.

Cal tenir present els turistes potencials i, entre ells, el percentatge cada cop més nombrós d'aquells d'edat avançada. L'AU és característica essencial d'una oferta turística i d'oci i temps de lleure de qualitat. S'ha d'esmentar el cas de Paradores de Turismo que aprovà el seu PAUP –Pla d'Accessibilitat Universal de Paradores– l'any 2004, essent la cadena

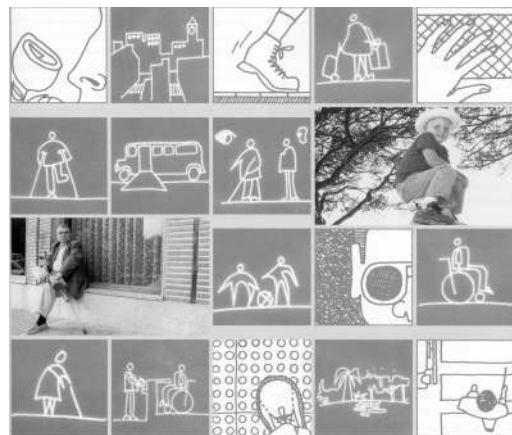

hotelera pionera a Espanya a incorporar l'AU entre les seves prioritats de caràcter estratègic.

4.3. *L'AU en el marc de la mobilitat sostenible*

L'accessibilitat està també relacionada estretament a la temàtica de la mobilitat sostenible, afer que cobra major relleu actualment, amb les previsions derivades del canvi climàtic i la necessitat de portar a terme polítiques responsables quant al consum energètic i a l'ús de tecnologies alternatives. La utilització dels transports públics, l'ús de la bicicleta més enllà de les activitats d'oci, i la utilització responsable de l'automòbil, són algunes de les claus de la mobilitat sostenible, que quedaria no sols incompleta, sinó fins i tot desvirtuada si no incorporés com un dels seus pilars l'accessibilitat universal des de plantejaments de mobilitat sostenible i accessible. Ací ens trobem amb un altre àmbit que interacciona amb l'AU i que, ambdós, es reforcen mútuament.

Com se sap, la redacció dels Plans de Mobilitat Urbana Sostenible (PMUS) es troba en ple apogeu en el nostre país. Doncs bé, en el si d'aquests plans, les anàlisis de mobilitat accessible hi han de formar part essencial.

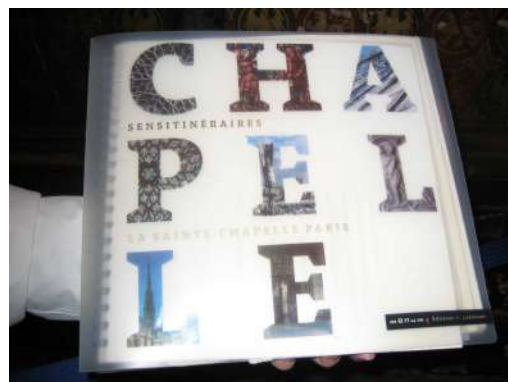
4.4. *L'AU i el patrimoni cultural*

El patrimoni cultural és un dels béns més preuats de la societat. Es tracta del llegat dels que ens precediren i nostra és l'obligació de conservar-lo, preservar-lo, restaurar-lo i transmetre'l a les generacions futures en les millors condicions per al seu coneixement i gaudi responsable. Ací, de nou, ens trobem amb l'AU, que durant molts d'anys ha estat observada amb recel pels responsables de patrimoni però que, actualment, hi dialoga des del respecte mutu derivat del necessari equilibri que cal assolir entre el respecte al patrimoni i el de la persona per accedir-hi. Un patrimoni mal conservat, mal gestionat, pot transformar-se en ruïna.

És necessària la posada en valor del nostre patrimoni en la seva diversitat, tant arquitectònic i paleontològic, arquitectònic, centres històrics i parcs i jardins històrics. Dins les tasques de restauració i de posada en valor, l'AU hi pot jugar un paper clau, per la qual cosa cal considerar-la, no com una amenaça a l'essència del monument, sinó com una oportunitat i un repte a la vegada per a la seva recuperació tenint molt present els nous usos i funcions que pot contenir aquesta peça del patrimoni (museu, centre cultural, establiment hotelier, etc.).

L'AU aplicada al patrimoni cultural és una branca específica que presenta trets propis i se sustenta en el coneixement més complet possible del monument sobre el qual s'intervindrà, i també en l'anàlisi més completa possible de les solucions tècniques que poden adoptar-se per tal de millorar el grau d'accessibilitat de l'espai tractat. Una de les pautes clau de disseny és aquella que aplica mesures que són realment eficaces en la millora de l'accessibilitat i no de caràcter superflu o testimonial. Aquestes mesures, en cap cas suposaran minvar el caràcter del monument i es plantejaran, per tant, des de la discreció i l'eficàcia. Quan, pel caràcter del monument, no sigui possible dotar-lo d'accessibilitat física, una possible opció serà plantejar solucions alternatives que permetin conèixer-lo i fruit-lo a través de l'aplicació de les noves tecnologies: maquetes, reproduccions perceptibles tant de forma visual com tàctil, descripcions en àudio, edició de materials perceptibles per visitants amb resta de visió, entre d'altres mesures. Un exemple brillant, en aquest sentit, el trobem en la Saint Chapelle de París.

4.5. L'AU i els sistemes de senyalització i orientació.

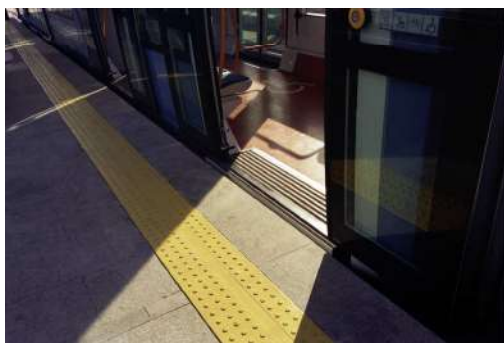
És prou conegut el refrany que diu que tots els camins porten a Roma. Sens dubte, però per uns s'hi arriba abans que no per altres. Això ve a tomb de glossar la importància d'una eficaç senyalització informativa, tant de vianants o passejants com de conductors i acompanyants. Sovint

la temàtica de la senyalització informativa no s'ha valorat prou i es limitava a encarregar un seguit de rètols que, millor o pitjor, eren simples indicadors de llocs o parts d'un edifici o recorregut en una terminal de transports. En les darreres dècades s'ha desplegat, sobretot en els països anglosaxons, el que es coneix per *Wayfinding*, que podria traduir-se com sistemes d'orientació i guiatge. En aquest camp en ple desplegament, l'AU hi juga un paper de gran importància ja que el repte és doble: proporcionar orientació i guia, però fer-ho sense excloure ningú, de forma accessible, independentment de quines siguin les teves capacitats físiques, sensorials o cognitives. Ací ens trobem amb una altra línia de treball de cada dia més sòlida, la de l'accessibilitat cognitiva.

4.6. L'AU i els transports.

En aquest recorregut pels àmbits vinculats estretament a l'AU recalem finalment en el camp dels transports, que constitueixen l'essència de la vida moderna. Sens dubte, cadascun dels àmbits analitzats, ni que sigui breument en aquest recorregut que té com a fil conductor l'AU, estan relacionats entre ells. D'aquesta manera, mobilitat i transport estan vinculats estretament. Avui dia no es concep una nova actuació en matèria de transport que no garanteixi la seva plena accessibilitat, essent-ne un requeriment imprescindible no sols per l'exigència del marc jurídic regulador, sinó per la força dels fets i les exigències de qualitat que reclama la societat. D'aquesta manera, no es concep un aeroport,

una estació de ferrocarril, una terminal marítima, un sistema de transport públic –metro, autobús, tramvies o metros lleugers- que no reuneixi la característica d'accessible; accessibilitat en la seva accepció global, que va més enllà de l'atenció a les necessitats dels viatgers amb mobilitat reduïda per abastar les necessitats derivades de la diversitat humana.

Aquestes reflexions al voltant de l'Accessibilitat Universal, des de l'experiència, el pragmatisme i el pas del temps, volen ser un cau per ser compartides, debatudes, analitzades per aquells que guaitin a aquestes lletres aportant les seves pròpies reflexions i consideracions. Tot

maximalisme és pernicios i, si bé són més de trenta anys els que em vinc dedicant professionalment al tema, no voldria que aquestes consideracions fossin preses com impertinents, o fora de lloc, ans al contrari, m'ha empès a la redacció, a parts iguals, l'experiència en el treball quotidià i una mirada esperançada vers el futur que pinta un horitzó, ja molt proper, en el que l'accessibilitat serà quelcom natural i ordinari, consubstancial al quefer dels tècnics.

*No conquerim cap mot debades.
Així el gran risc de viure se'ns proposa
com un repte constant, com una fita
que allunyem amb el gest i la mirada
tan bon punt l'assolim, no per refús
del que hem aconseguit, sinó pel goig
de posar-nos a prova cada dia.*

Miquel Martí i Pol

10 anys de la Taula per a l'Accessibilitat

Pere Ferrer i Guasp,
tècnic de la Secció d'Accessibilitat
de l'IMAS

El Consell de Mallorca, l'any 2000, davant la necessitat de cobrir un espai social desatès -mancat de les atencions o consideracions degudes- en el qual s'hi trobaven les persones amb discapacitat, va crear la Secció d'Accessibilitat per fer efectius els principis de vida independent, accessibilitat universal i normalització.

Un dels principals objectius fou impulsar accions per donar a conèixer i sensibilitzar els tècnics, tant a aquells que treballaven a les institucions públiques com els que ho feien en les promocions privades, que era imprescindible fer complir i observar la legislació existent en matèria d'accessibilitat. Normativa que, abans de l'any 2000, o bé es desconeixia o, la majoria de vegades, s'ignorava. Indubtablement, en ambdós casos, fos per un motiu o per altre, es cometia una transgressió. I, quan l'autor de la redacció d'un projecte urbanístic o d'una edificació s'havia proposat observar aquesta normativa, ho feia de manera parcial i no del tot ajustada als paràmetres establerts.

Una altra actuació va ser divulgar per diferents vies els principis abans anunciats, per tal de desterrar la idea, àmpliament estesa en la societat,

que l'accessibilitat solament afectava una minoria de la població, marginal i oculta. Així doncs, es tractava de canviar, de mica en mica, el vell concepte per un altre d'ample abast: l'accessibilitat universal.

S'havien de desplegar estratègies per aconseguir que la societat prengués consciència de la importància de l'accessibilitat. Una qüestió social que dia rere dia afecta més ciutadans, especialment la gent gran. Si es produïa un canvi de mentalitat col·lectiva, la mateixa societat actuaria com a element de pressió sobre els representants polítics en les institucions i sobre els directius dels col·legis professionals, promotors, constructors i tècnics per tal que s'engeguessin plans i actuacions per avançar cap a una accessibilitat per a tothom.

Aquesta idea implica que el tècnic encarregat de redactar el projecte, des que el concep i mentre el desenvolupa, ha de tenir present totes les variables de l'accessibilitat que atenyen a tots els col·lectius de persones amb discapacitat física, o sensorial.

No es podia seguir dissenyant com fins llavors, ja que, en la gran majoria de casos, el tècnic responsable esperava acabar el projecte per començar a pensar en l'accessibilitat. Com si fos un aspecte irrellevant, residual a introduir a darrera hora.

Aquest model d'accessibilitat es limitava a superar els desnivells amb rampes que, moltes vegades, superaven amb escreix els percentatges màxims que determinava la normativa; pendents insuperables sense ajuda per a les persones usuàries de cadira de rodes. Uns banys que, tot i tenir la consideració d'adaptats, no reunien les condicions precises perquè les persones amb mobilitat reduïda en poguessin fer ús; i, així, tot un seguit de mancances que dificultaven la mobilitat i l'accés d'aquestes persones als edificis, locals i instal·lacions d'ús públic, espais urbans i transport públic.

Quan en casos aïllats s'intentava facilitar l'accés i la mobilitat a les persones usuàries de cadira de rodes, s'oblidaven els col·lectius de persones cegues i sordes no tenint en compte els elements necessaris per garantir la seva autonomia: una senyalització adequada i orientativa, una il·luminació clara, una informació intel·ligible i la instal·lació de diferents dispositius electrònics sonors i lluminosos.

Els projectes que en un futur incorporin l'accessibilitat universal respectaran el principi de no discriminació i d'igualtat d'oportunitats en tots els àmbits de la vida, exigència que preveu la *Llei 51/2003 de desembre, d'igualtat d'oportunitats, no discriminació i accessibilitat universal de les persones amb discapacitat*. Aquesta nova concepció suposa que l'accessibilitat s'integra en el tot i deixa de ser un afegit.

La secció d'Accessibilitat va engregar un seguit d'estratègies per assolir aquests objectius. Una de les primeres fou l'edició d'una guia per a l'accessibilitat que es va presentar als representants polítics i als tècnics municipals d'urbanisme de tots els ajuntaments de Mallorca. Era un instrument per avaluar el grau d'accessibilitat dels municipis en els aspectes de l'urbanisme, l'edificació, el transport i la comunicació. Les visites serviren també per informar de l'existència d'una Secció d'Accessibilitat en el Consell

de Mallorca, un servei orientat a revisar projectes, assessorar en temes tècnics i en matèria administrativa. Aquest fou l'inici d'una col·laboració que amb el pas del temps s'ha consolidat.

Es posà en marxa un treball de camp que consistí a efectuar visites de comprovació que realitzaren els tècnics de la Secció per detectar el grau de compliment de la normativa en els edificis, locals i instal·lacions, espais urbans i transport, oferts a la col·lectivitat tant de propietat pública com privada. Després de cada una d'aquestes verificacions es redactava un informe que es trametia a la propietat, en el qual es ressenyaven les anomalies i es proposaven possibles solucions per esmenar-les. Passat el termini que es concedia, es realitzava una segona visita per saber quines actuacions s'havien fet per corregir les irregularitats apuntades. Aquestes intervencions en el decurs del temps passaren a ocupar bona part de l'activitat dels professionals de la Secció. El motiu d'aquesta dedicació obeí als resultats positius que es pogueren constatar.

Però ben aviat, des de la Secció es va considerar que s'havia de desplegar una estratègia aglutinadora que passava per incorporar les associacions i altres institucions, totes elles involucrades i amb competències en l'àmbit de l'accessibilitat. Es pensà en un organisme que coordinés les accions i actuacions de tots els implicats per tal de fer-les més efectives.

L'Administració necessitava conèixer de primera mà les necessitats i reivindicacions de les associacions i a aquestes els calia tenir un interlocutor amb capacitat resolutiva per fer realitat (satisfer) les seves demandes.

Per tal d'aconseguir aquest objectiu, el 2000 es creà la Taula per a l'Accessibilitat, d'entrada amb la participació de les associacions de discapacitats físics. Amb el temps s'hi sumaren les associacions de discapacitats sensorials i els representants de la Conselleria d'Obres Públiques i Habitatge, de l'Ajuntament de Palma, de l'Ajuntament de Calvià, i dels departaments de Territori i de Cultura i Patrimoni del mateix Consell de Mallorca.

La Taula per a l'Accessibilitat ha estat i és un espai de debat on tenen lloc sessions monogràfiques mensuals sobre temes i matèries considerades d'interès: la revisió del Reglament d'Accessibilitat, els difícils equilibris entre l'accessibilitat i el patrimoni, l'adaptació dels accessos a les esglésies de Mallorca, l'accessibilitat en el Metro, l'adaptació de les apotecaries a la normativa d'accessibilitat, l'accessibilitat en el nou hospital de son Espases, etc.

Ha estat, també, un marc on s'han formulat propostes per efectuar visites tècniques de comprovació de l'accessibilitat. Un treball de camp que han realitzat conjuntament els tècnics de la Secció amb els tècnics de les associacions.

Comissions tècniques de la Taula han revisat projectes d'obres, públiques i privades, d'ús públic, treball que suposava indicar als tècnics responsables les modificacions que calia introduir, o les correccions que era necessari fer per tal que s'ajustessin a la normativa. Entre els projectes més

destacades es poden citar: l'Hospital de son Espases, Palma Arena, Palau de Congressos, nou edifici d'Hisenda, etc. En alguns casos la col·laboració ha estat molt eficaç; en altres no tant per les resistències del projectista a rectificar, o la falta d'interès dels directors d'obres a executar-les conformement a les disposicions i paràmetres del Reglament.

Una altra tasca que han fet conjuntament els tècnics de la Secció i els de les associacions ha estat la supervisió de tots els projectes del Pla d'Obres i Serveis del Consell de Mallorca. Quan s'observaven deficiències o anomalies es comunicava als respectius ajuntaments perquè els autors dels esmentats projectes procedissin a rectificar-los.

Una de les discriminacions més flagrants que patien les persones amb discapacitat física era no poder exercir el seu dret al vot d'una manera normalitzada, ja que molts de col·legis electorals eren inaccessibles. Per posar fi a aquesta desigualtat, es va promoure des de la Taula per a l'Accessibilitat una campanya per fer accessibles tots els col·legis electorals, fent-la coincidir amb les eleccions autonòmiques i municipals del 2003. Els resultats foren immillorables, ja que serví perquè tots els municipis de Mallorca assumissin que no es podia situar cap col·legi electoral en un local o edifici amb barreres arquitectòniques.

Des de la Taula per a l'Accessibilitat es convocaren reunions en les quals hi participaren responsables polítics i caps de servei de les institucions municipals, així com els responsables de diferents àrees del Consell de Mallorca mateix. Un dels principals objectius era que s'intensifiqués l'exigència per tal que es generalitzés el compliment de la normativa i s'actués més severament contra els infractors.

Al llarg d'aquests anys s'ha fet una tasca continuada de divulgació a través de la participació en programes de ràdio i televisió. També s'han editat manifestos públics en favor d'implantar l'accessibilitat en tots els àmbits.

La iniciativa de crear els Premis d'Accessibilitat del Consell de Mallorca, que s'atorguen anualment, sorgí com una manera més de donar a conèixer l'accessibilitat fora de l'estricta marc dels sectors implicats, per estimular la seva aplicació entre els tècnics i per induir els representants polítics a incloure-la en els seus plans i programes d'actuació, a més de convèncer-los que s'havia de considerar una matèria transversal que afectava tots els departaments.

Els premis no aspiraven a ser més que un reconeixement públic a l'obra ben feta. S'han concedit als titulars públics i privats d'aquells projectes executats dins l'urbanisme, l'edificació, el transport, la investigació, la comunicació etc. Encara que totes elles no podrien ser qualificades d'òptimes, s'acostaven al model de disseny universal. En aquells casos que presentaven errades menors, gairebé sempre atenyien l'accessibilitat sensorial. Aquest marge de flexibilitat en l'exigència a l'hora d'elegir els premiats solament es pot justificar dins un context del retard considerable a l'illa de Mallorca pel que fa a l'aplicació dels principis i de les normes de l'accessibilitat.

Els primers Premis d'Accessibilitat del Consell de Mallorca s'atorgaren el 2003 a la Misericòrdia. A més de l'acte de lliurament que presidí la presidenta del Consell de Mallorca, durant una setmana va estar oberta a la ciutadania una exposició de fotografies que representaven una mostra de contrastos entre les obres molt deficitàries quant a l'accessibilitat i aquelles en què s'havien eliminat les barreres.

Aquests darrers anys, els premis s'han celebrat al teatre Principal. A tots ells hi ha assistit la presidenta del Consell de Mallorca. Uns premis que s'han consolidat any rere any perquè cada cop més desperten interès entre els professionals, institucions, entitats i particulars. Indubtablement, el nivell d'exigència dels membres del jurat haurà de ser, en el futur, més estricte i exigent per tal d'adaptar-se a un nou context més evolucionat pel que fa a l'accessibilitat; d'aquesta manera els premis guanyaran en prestigi.

La Taula per a l'Accessibilitat ha estat un instrument eficaç per avançar en la implantació de l'accessibilitat dins tots els àmbits de la vida social, un fòrum de debat que ha permès un intercanvi de parers i la posada en comú de moltes qüestions polèmiques, i un organisme a través del qual s'han canalitzat moltes demandes de les associacions, les quals posteriorment s'han resolt adequadament.

**Gestió de l'accessibilitat urbanística i arquitectònica
mitjançant tecnologies de la informació geogràfica:
Sistema d'Informació Geogràfica de l'Accessibilitat de Mallorca
(SIGAM)**

Maurici Ruiz Pérez,

Servei de Sistemes d'Informació Geogràfica. UIB
(maurici.ruiz@uib.es)

Jerònia Ramon Molinas,

Servei de Sistemes d'Informació Geogràfica.
Departament de Ciències de la Terra. UIB
(jeronia.ramon@uib.es)

Joana M. Petrus Bey,

Departament de Ciències de la Terra. UIB
(joana.petrus@uib.es)

Introducció

Un equip de la Universitat de les Illes Balears format per membres del seu Departament de Ciències de la Terra i del Servei de Sistemes d'Informació Geogràfica i Teledetecció, a través d'un conveni de col·laboració amb l'àrea d'Accessibilitat de l'Institut Mallorquí d'Afers Socials (IMAS) del Consell de Mallorca ha desenvolupat un nou model per a la gestió territorial de l'accessibilitat dels municipis de Mallorca basat en l'ús de les tecnologies de la informació geogràfica. El sistema creat es basa en la construcció d'una

base de dades geogràfica d'elements del territori i, principalment, en referència a la seva accessibilitat urbanística (itineraris, guais, pas de vianants, etc.) i l'accessibilitat a edificis i instal·lacions d'ús públic. El sistema facilita l'inventari, anàlisi, visualització i publicació de la informació relativa a l'accessibilitat territorial. El sistema ha estat implementat en sis municipis de Mallorca i, properament, serà de lliure accés a través de la Web del Consell de Mallorca.

La construcció del sistema ha estat un procés d'evolució conceptual, tècnica i tecnològica. Si bé en un primer moment la intenció de la col·laboració IMAS/UIB era just el diagnòstic territorial de l'accessibilitat a nivell municipal, amb la realització dels treballs d'inventari d'elements es va trobar convenient optimitzar els processos de recollida i de publicació de la informació.

La vocació turística de Mallorca es fonamenta en els seus valors físics i naturals però també en la seva dotació quant a infraestructures, equipaments i serveis. En aquest sentit, un dels paràmetres per avaluar la qualitat dels serveis públics fa referència al seu grau d'accessibilitat. L'accessibilitat constitueix un factor multidimensional clau en el que intervenen nombrosos paràmetres com ara el temps d'accés, el mitjà de transport utilitzat o les possibilitats d'accedir-hi per part de col·lectius amb discapacitats.

L'adaptació del territori i els seus serveis i equipaments als desplaçament per part de persones amb discapacitats ha de constituir, a més d'una necessitat, una autèntica exigència a les regions turístiques europees avançades. En molts de casos, malgrat que el territori pugui disposar d'infraestructures i/o equipaments accessibles, el problema radica en una manca d'informació sobre aquest fet. És a dir, la barrera en aquest cas és el desconeixement de l'existència de l'equipament i la seva adaptació per al seu ús per part de persones amb discapacitats.

Un pla d'accessibilitat municipal té per objectiu fer accessible de forma gradual l'entorn i permetre que totes les persones, especialment aquelles amb mobilitat reduïda o amb dificultats de comunicació el puguin utilitzar lliure i autònomament. El pla identificarà les barreres i obstacles que existeixen en un espai (sobre la base de la normativa existent), proposarà les actuacions a realitzar, valorarà tècnicament i econòmicament cada proposta i establirà un programa d'actuació per a la seva eliminació.

La informació continguda en un pla d'accessibilitat municipal té interès tant per al gestor municipal, especialment per fonamentar les seves actuacions, com per als ciutadans per identificar el grau d'accessibilitat dels municipis (carrers, espais i edificis públics) i saber quines limitacions té la seva mobilitat. És un document carregat de d'informació que és aconsellable que sigui de lliure disposició per al ciutadà i que s'actualitzi de forma continua.

Avui en dia les tecnologies de la informació geogràfica (TIG) proporcionen instruments que faciliten l'accés a la informació territorial als tècnics i ciutadans. En concret, l'ús dels Sistemes d'Informació Geogràfica

es consideren una tecnologia adequada per oferir als ciutadans informació actualitzada i precisa dels seus recursos territorials, les seves infraestructures, els seus equipaments i, també, per proporcionar informació sobre el seu nivell d'accessibilitat. A la vegada, aquest instrument tecnològic, pot facilitar el manteniment actualitzat de la informació i constituir un sistema per donar suport a la presa de decisions en la gestió de l'accessibilitat territorial.

Sobre aquesta base es presenta el Sistema d'Informació Geogràfica de l'Accessibilitat de Mallorca (SIGAM) dissenyat per assolir els següents objectius:

- Facilitar el coneixement del territori pel que fa referència a l'accessibilitat d'infraestructures, equipaments i edificis públics mitjançant una plataforma Web d'accés interactiu a la informació territorial i així proporcionar un mapa viu de l'accessibilitat municipal.
- Constituir una eina de suport a la presa de decisions en matèria d'accessibilitat territorial per al municipi, facilitant el reconeixement de les barreres i ajudant a la selecció i prioritització de les actuacions a realitzar per part de les Administracions Públiques.
- Promoure la mobilitat territorial de Mallorca per part de col·lectius amb discapacitats, siguin residents o turistes.

La construcció del SIGAM ha estat una tasca que s'ha dut a terme en diverses fases:

- Disseny de formularis i recollida d'informació d'acord amb la normativa establerta.
- Disseny de la Base de Dades Geogràfica d'Accessibilitat.
- Desenvolupament d'instruments de consulta, anàlisi i visualització.

Disseny de formularis i recollida d'informació d'acord normativa establerta

Si bé existeixen diferents plans d'accessibilitat a nivell espanyol, és cert que pocs d'ells es troben desenvolupats a municipis de menys de 10.000 habitants. Per altra part, les diferents normatives vigents a nivell de comunitat autònoma dificulten el disseny d'una metodologia comuna.

El desenvolupament del projecte SIGAM ha permès establir un sistema metodològic d'identificació, anàlisi i avaluació del grau d'accessibilitat de diferents elements urbanístics i arquitectònics segons els requisits que marca el Decret 20/2003 de 28 de febrer que aprova el reglament de Supressió de Barreres Arquitectòniques (BOIB núm. 18, de març de 2003).

Els nuclis pilots analitzats han estat els següents: Bunyola, Palmanyola i Orient (Bunyola); Llubí; Algaida, Randa i Pina (Algaida); Lloseta; Esporles; Capdepera i Cala Rajada (Capdepera); Son Servera i Cala Millor (Son Servera).

Per mesurar el grau d'accessibilitat és necessari establir un mètode d'estudi i anàlisi dels elements a avaluar. Amb tal objectiu, en primer lloc es van crear una sèrie de fitxes o formularis d'acord amb la normativa (Decret 20/2003) que permetés una recollida de dades de manera àgil i exhaustiva, tant de les mesures quantitatives com d'una descripció qualitativa dels elements analitzats.

La primera tasca fou identificar els elements d'estudi dels municipis seleccionats amb els tècnics de l'IMAS i els responsables municipals sobre accessibilitat. En el cas d'edificis es prioritzaren els d'ús públic de major rellevància i grau de freqüentació de població. En el cas d'itineraris urbans en la via pública s'elegiren els carrers de major interès pel nombre de comerços, edificis públics, etc. deixant en segon terme les zones menys accessibles per qüestions naturals (pendents elevats) o les més allunyades del centre o de menor aflluència de població.

El següent pas fou el disseny de les fitxes d'inventari per cada element a avaluar. En el cas d'edificis o infraestructures, donades les nombroses característiques arquitectòniques que vénen definides pel seu ús es crearen fitxes generals per als elements comuns (aparcament, accés, recepció, escala, rampa, ascensor, passadís, cambres de bany, portes i mobilitat interior, etc.) així com fitxes específiques segons la tipologia d'ús, per exemple d'hotels (habitacions, menjador, piscina, etc.); d'infraestructures esportives (grades, vestuaris, etc.); d'espectacles (teatre, camerino, etc.); centres educatius (aula, biblioteca, etc.); etc.

Pel que fa referència als elements urbans es consideraren aquells que configuren un itinerari o recorregut en via pública accessible, és a dir que permeten moure's sense obstacles o barreres. En aquest sentit es dissenyaren formularis o fitxes per als guals, trams de carrer, pas de vianants i aparcaments.

La recollida de dades pròpiament dita es realitzà a partir de l'observació directa i responent als ítems que marquen els qüestionaris, anotant els valors reals. Les mesures quantitatives dels elements es realitzaren amb regla o cinta mètrica (escala mil·limètrica) i per a la mesura dels pendents s'utilitzà un inclinòmetre. Els valors obtinguts s'anotaren manualment al formulari en paper o bé, en alguns dels casos, directament en format digital mitjançant l'ús de PDAs. Finalment, un cop completades les fitxes, tota la informació va ser incorporada a la base de dades.

Les fitxes de recollida d'informació dissenyades s'estructuren en tres apartats:

a) Encapçalament, amb el codi identificatiu de l'element i dades genèriques de localització geogràfica: nom del municipi i nucli, així com l'adreça i la referència cadastral en el cas dels edificis. (figura 1)

b) Atributs dels elements.

La inspecció dels elements permet identificar els seus atributs quant a accessibilitat arquitectònica i urbanística seguint el formulari establert. Assenyalar que també s'incorporaren alguns ítems addicionals amb referència a les barreres visuals i/o auditives.

La comparació entre el valor real i el normatiu permet analitzar d'una manera ràpida i eficaç el grau d'adequació als valors considerats com accessibles segons la normativa vigent. D'aquesta manera podem realitzar el diagnòstic del grau d'accessibilitat utilitzant una marca identificativa de color (blau: accessible; taronja: practicable amb dificultat o ajuda; vermell: inaccessible).

c) Imatges. S'anota l'existència de fotografies preses durant el treball de camp dels aspectes més rellevants que, posteriorment, faciliten la lectura i comprensió de la informació, avaluació i de les propostes d'actuació.

Figura 1. Detall de l'encapçalament de la fitxa d'inventari d'edificis.

CODI		Ref. cadastral							
MUNICIPI		Adreça							
EDIFICI / CARRER / ITINERARI		Col·legi		xxx					
		Requeriment normatiu	Valor normatiu (cm)		Situació	Codi	Codi color		
	Codi	Nivell d'accessibilitat	Accessible	Practicable	actual	Foto			
ACCÉS		cm		cm					
Entrada principal	A1	Itinerari accessible	Si						
	A2	Desnivell	<= 2	<= 2					

La recollida d'informació es va realitzar de forma sistemàtica omplint les fitxes dissenyades per a cada un dels elements. (Figures 2, 3, 4, 5)

Figura 2. Fitxa tram. Es tracta de la fitxa d'enllaç entre els elements arquitectònics i els urbanístics i que permet analitzar conjuntament la seva accessibilitat. Els ítems analitzats són les voravies, el paviment i el pendent. En aquest cas també s'incorpora la fitxa d'anàlisi pera un pas de vianants.

MUNICIPI	CALA RATJADA		Nucli	Urbà			
CARRER:	Carrer del Enginyer Gabriel Ro		CODI:	CAP426	TRAM:	CAP426D	
	Codi	Requeriment normatiu	Valor normatiu cm		Situació actual	Codi color	
		Nivell d'accessibilitat	Accessible	Practicable			
ITINERARIS VIANANTS							
VORAVIES	I1	Amplada pas amb banda lliure d'obstacles	90	90	0	Red	
	I2	Açada banda lliure d'obstacles	210	210	>=210		Green
	I3	Amplada lliure als canvis de sentit	150	120-150	<120	Red	
	I4	Amplada lliure als canvis de direcció	120	120	<120	Red	
	I5	Inclou escales o graons aïllats	No	<=2	No		Green
	I6	Vol dels elements sortints	<=15	<=15	<=15		Green
PAVIMENT	I7	Paviment dur, no relliscant i sense reguixos	Si	Si	Si		Green
PENDENTS	I8	Pendent transversal	màx. 2%	2-3	<=2		Green
	I9	Pendent longitudinal long.<3m	màx. 10%	màx.12%			
	I10	Pendent longitudinal 3m<long.<10m	màx. 8%	màx.10%			
	I11	Pendent longitudinal 10m<long.<20m	màx. 6%	màx.8%	6-10		Yellow

Pas de vianants n ^o					Foto n ^o			
GENERAL	I12	Es salva el desnivell entre la vorera i la calçada	Si	<=2				
	I13	Paviment diferenciat respecte calçada	Si	Si				

Figura 3. Fitxa gual

MUNICIPI	ESPORLES		Nucli	Urbà	Data	03-03-08		
ITINERARI:								
CARRER:	PASSEIG DEL REI		CODI:	15 i 21	TRAM:	3	D/E	D
	Codi	Requeriment normatiu	Valor normatiu cm		Situació actual	Codi color		
		Nivell d'accessibilitat	Accessible	Practicable				
Gual	Nº1D							
GUAL	I17	Senyalitzat amb paviment de textura diferenciada	Si	No	SI			X
	I18	Amplada lliure	>=140	100-140	>140			X
	I19	Es pot inscriure un cercle >= 120cm en una superfície uniforme i pendent <2%	Si	2-4%	NO	X		
	I20	Senyal vertical	Si	No	NO		X	
VORERA	I21	Alçada vorera gual	<=2cm	2	1			X
	I22	Cantell arrodonits o axaframfranen a 45º	Si	No	SI			X
GUAL MODEL 2	I25	Pendent longitudinal	<=12%	<=12%	10%			X
	I26	Pendent transversal (a la superfície uniforme)	<= 2%	2 - 4 %	5%	X		

Figura 4. Fitxa aparcament

MUNICIPI	ESPORLES		Nucli	Urbà	Data	12/03/2008		
EDIFICI / CARRER / ITINERARI								
	Codi	Requeriment normatiu	Valor normatiu		Situació actu	Codi foto	Codi color	
		Nivell d'accessibilitat	Accessible	Practicable				
PÀRKING (no minusvàlids)						Nº 3,4		
ACCÉS	PA1	L'itinerari és accessible?	SI	SI	SI			X
	PA2	Porta accessible	SI	SI	SI			X
PLACES RESERVADES	PA3	Nombre	>2	>0	0	X		
DIMENSIONS	PA4	Dimensions mínimes en BATERIA	350*450 ó 250(+100 de separació)*450		SI			X
	PA5	Dimensions FILERA	200*450		SI			X
ESPAI APROPAMENT	PA6	Comunicat amb itinerari de vianants adaptat	SI		NO	X		
SENYALITZACIÓ	PA7	Senyalització internacional al terra	SI	NO	NO		X	
	PA8	Senyalització internacional vertical	SI	NO	NO		X	

Figura 5. Fitxa edifici: accés i recepció

MUNICIPI	CAPDEPERA		Nucli Urbà				
EDIFICI / CARRER / ITINERARI		I.E.S CAPDEPERA					
Codi	Requeriment normatiu	Valor normatiu (cm)		Situació actual	Codi Foto	Codi color	
	Nivell d'accessibilitat	Accessible	Practicable				
ACCÉS		cm	cm		Nº		
ENTRADA PRINCIPAL	A1	Itinerari accessible	SI		SI		X
	A2	Desnivell	<=2	<=4	<2		X
	A3	Porta accessible?	SI		SI		X
APROXIMACIÓ LATERAL	A4	Espai al costat de l'aproximació	>=70		>70		X
	A5	Espai a l'altre costat	>=130		<130	X	
ACCESORIS	A6	Porter automàtic adaptat?	SI		NO	X	
	A7	Té els mitjans complementaris de tipus sonor?	SI		SI		X
	A8	Té els mitjans complementaris de tipus visual?	SI		NO	X	
RECEPCIÓ		cm	cm		Nº		
TAULELL INFORMATIU	A9	Alçada superior	<=85		>85		X
	A10	Amplada	>=80	>=70	>80		X
	A11	Fondària	>=60		<60	X	
	A12	Mitjans complementaris de tipus sonor	SI		NO	X	
	A13	Mitjans complementaris de tipus lluminós	SI		NO	X	
	A14	Presència de directoris orientadors	SI		SI		X
	A15	La senyalització és clara i comprensible	SI		SI		X
	A16	Hi ha bucles d'inducció magnètica	SI		NO	X	
	A17	Vidre que dificulti comunicació	NO		NO	X	
	A18	Pot veure la pantalla de l'ordinador un client sord	SI		NO	X	
	A19	Rostre del personal visible	SI		SI		X

Disseny de la Base de Dades Geogràfica d'Accessibilitat

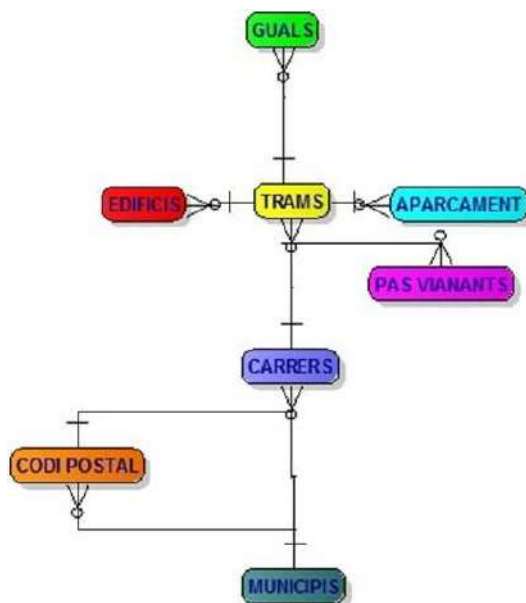
El disseny de la base de dades geogràfica sobre la qual es desenvolupa el SIGAM ha estat realitzat a partir dels formularis d'inventari i diagnòstic. Així, la Base de Dades Geogràfica d'Accessibilitat conté un conjunt d'entitats geogràfiques (punts, línies i polígons) que representen els elements considerats (trams, guals, pas de vianants, edificis, etc) i un conjunt de

taules associades a cada element amb informació complementària (fotografies, informes tècnics, valoracions, etc). Aquest conjunt d'informació s'estructura segons un model relacional (Figura 6) que representa la vinculació dels diferents elements geogràfics mitjançant índexs comuns per tal d'evitar redundàncies i optimitzar l'emmagatzematge de les dades. El tram de carrer es considera l'element territorial clau sobre el qual es vinculen la resta d'entitats.

Com a base geogràfica del sistema s'ha utilitzat la cartografia 1:1.000 del Mapa Topogràfic Balear (Govern de les Illes Balears). El sistema s'ha configurat perquè en el futur pugui ser ampliat amb la incorporació de nous elements i/o atributs.

La Base de Dades s'ha construït amb la tecnologia que el Consell de Mallorca utilitza actualment en el desenvolupament del seu sistema corporatiu d'informació geogràfica. Aquesta inclou el sistema gestor de bases de dades relacional ORACLE (<http://www.oracle.com>) i el programa ArcSDE d'ESRI (<http://www.esri.com>).

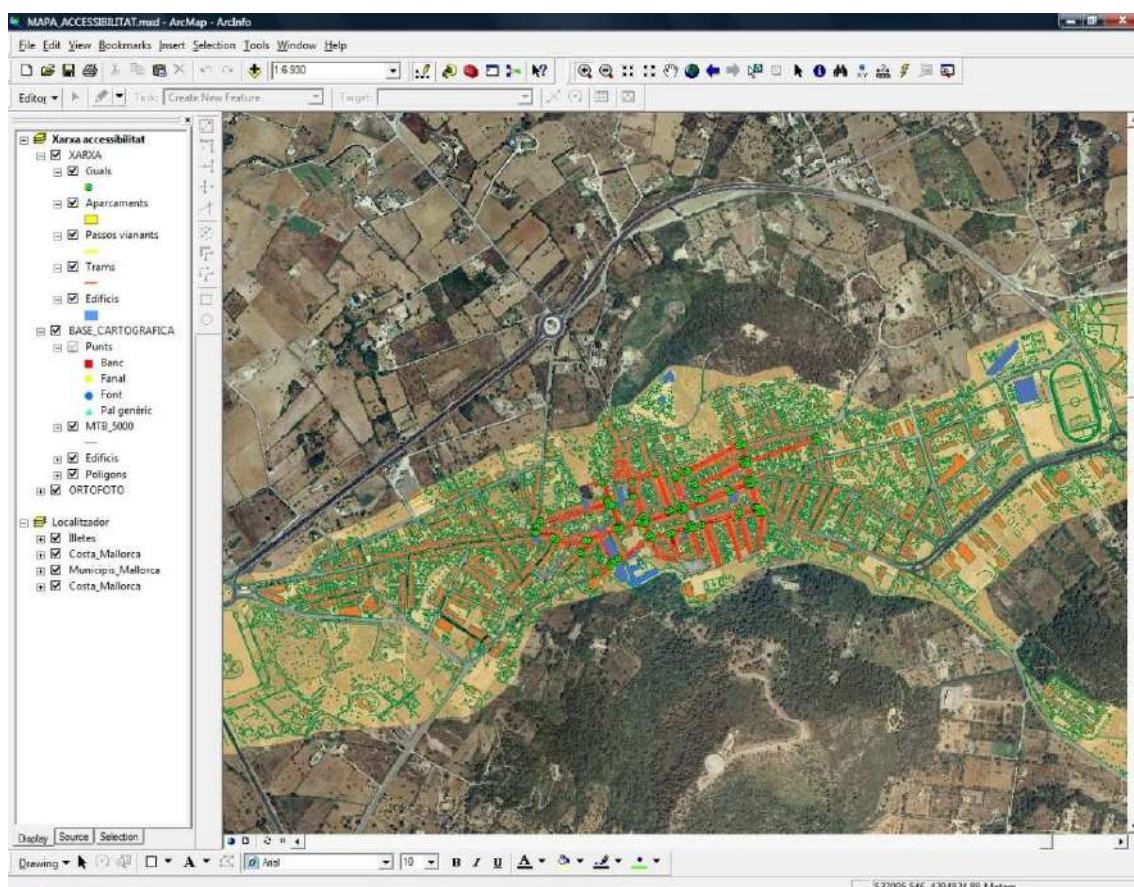
Figura 6. Detall del model relacional de la Base de Dades d'Accessibilitat

Desenvolupament d'instruments de consulta, anàlisi i visualització

La informació recollida a la Base de Dades del SIGAM permet la seva consulta, anàlisi, i visualització mitjançant el programari lliure de SIG de sobretaula gvSIG (<http://www.gvsig.org/web/>) i el comercial ArcGIS (<http://www.esri-es.com/>). Ambdós programaris permeten realitzar qualsevol tipus de consulta, anàlisi i visualització de la base de dades d'accessibilitat. (Figura 7)

Figura 7. Visualització del municipi de Capdepera, programari ArcGIS.

La consulta d'informació pot ser gràfica, és a dir, a partir de la selecció d'un element d'accessibilitat (trams, guais, edificis, ...) s'obté informació sobre els seus atributs (Figura 8). O també es pot fer una consulta alfanumèrica sobre la base de la cerca d'elements que compleixen un determinat criteri (p.e.: cercar quins guais no són accessibles, identificar passos de vianants amb barreres, etc.). (Figura 9)

Figura 8. Informació sobre un tram de carrer. Municipi d'Esporles

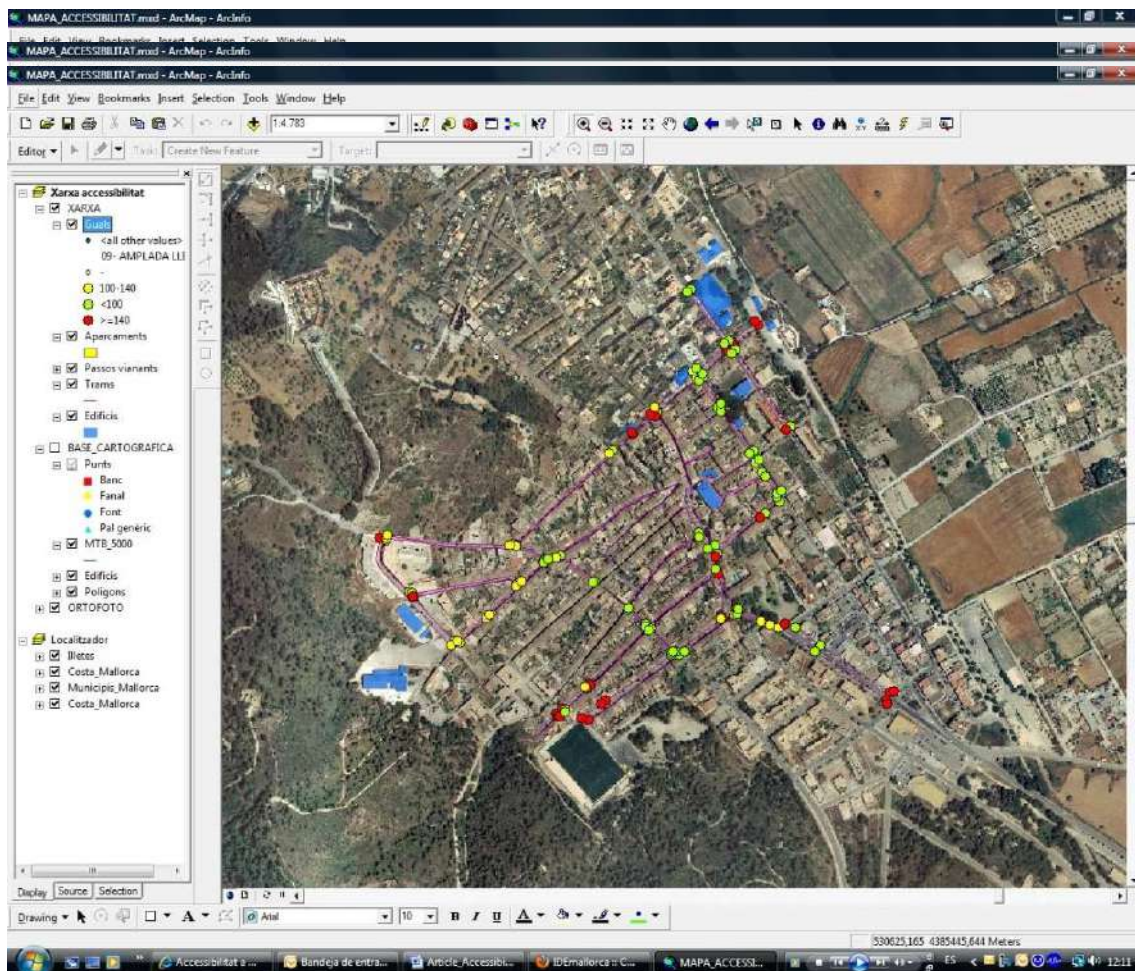
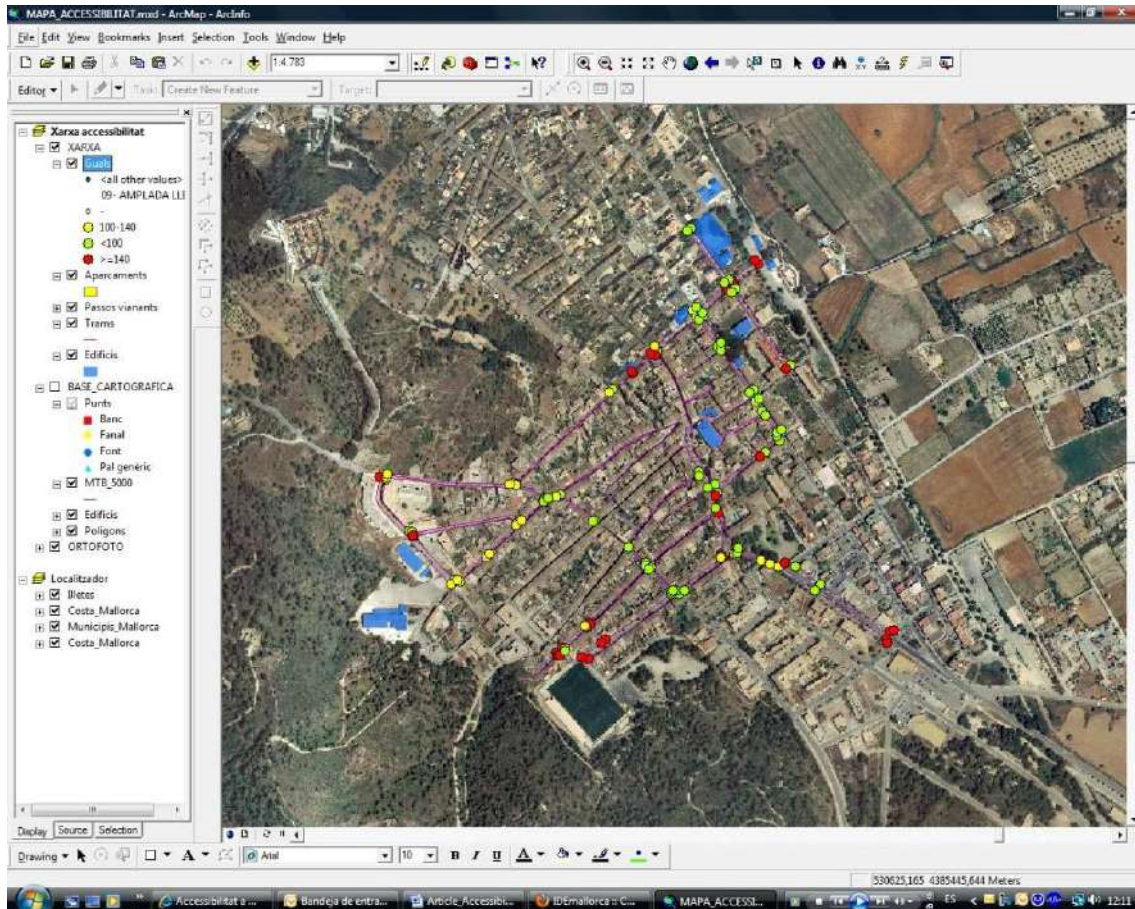
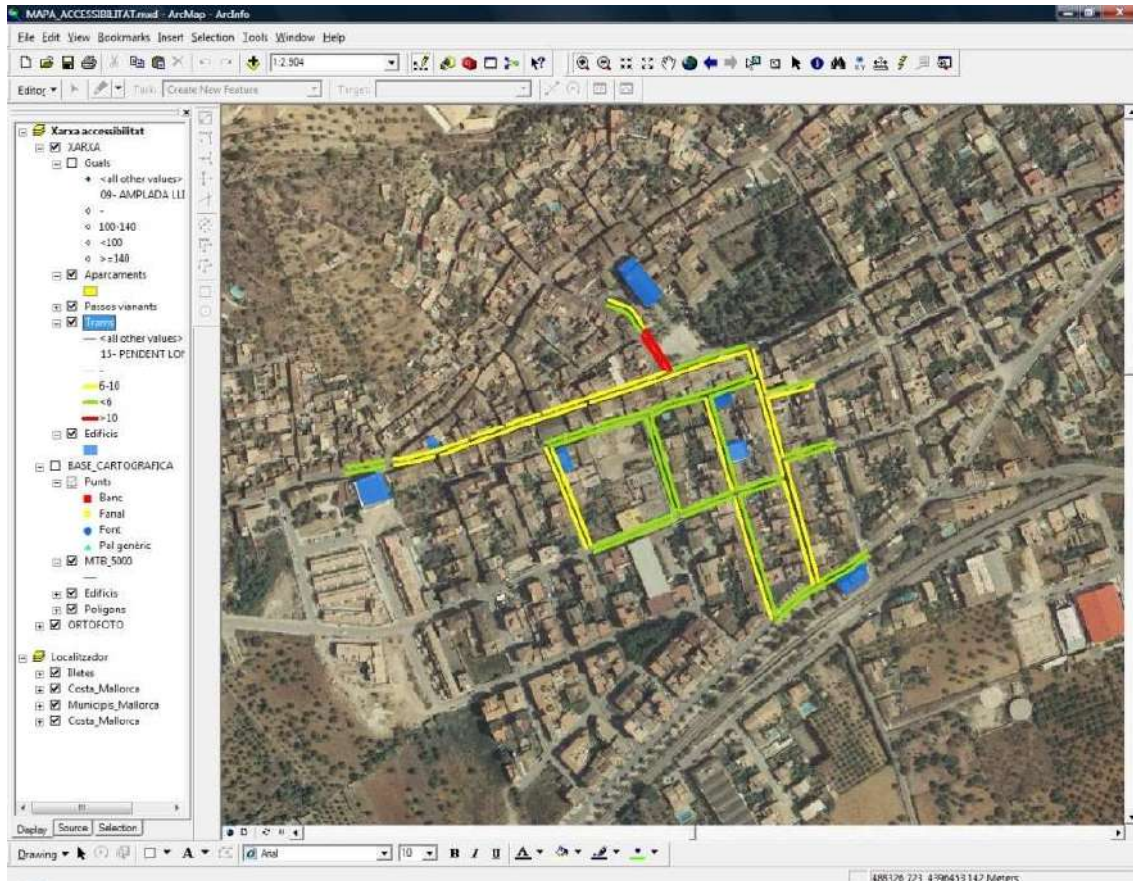

Figura 9. Guals no accessibles (Municipi de Sant Llorenç)

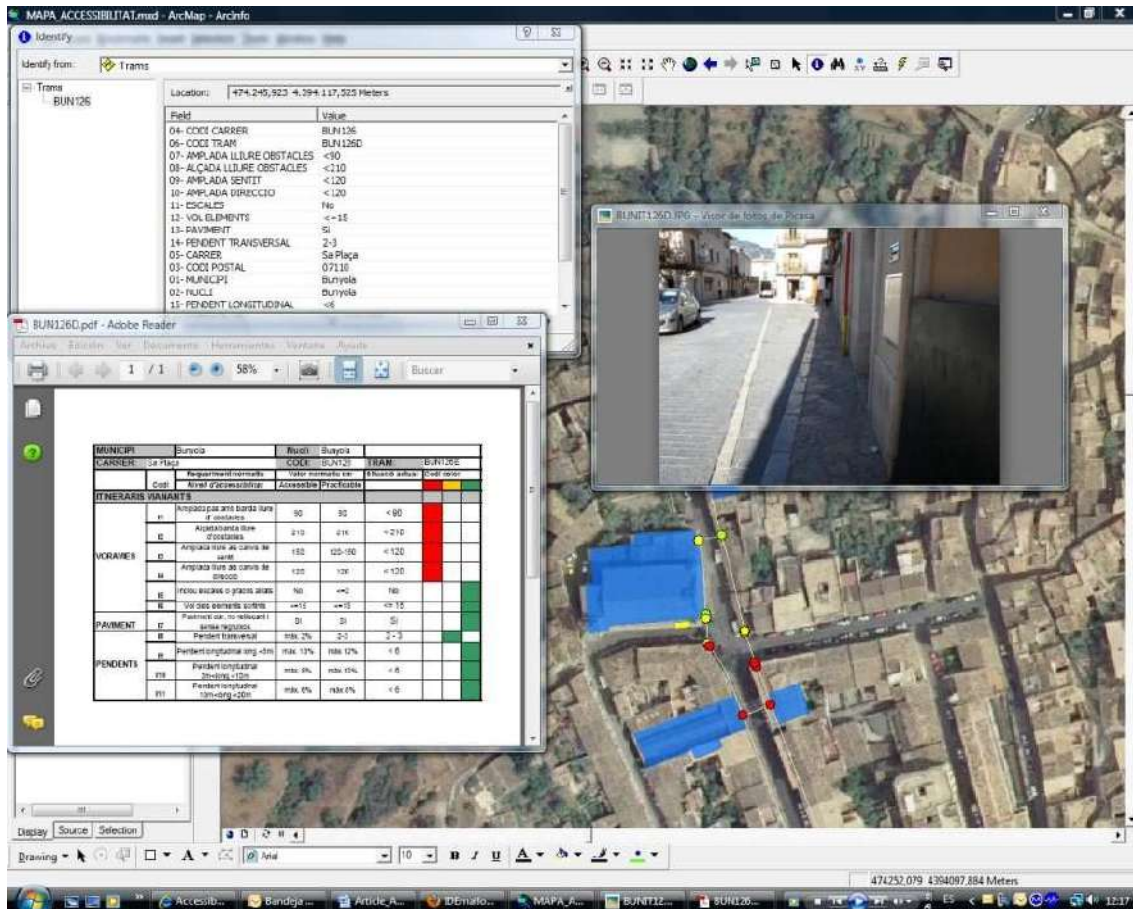
Amb el SIGAM també és possible la generació de cartografia temàtica de diversos aspectes de l'accessibilitat d'acord amb la representació dels diferents atributs dels elements inventariats: pendent dels carrers, altura dels guals, accessibilitat dels edificis, etc. (Figura 10).

Figura 10. Pendent longitudinal dels carrers (< 6% verd, 6/10% groc, >10% vermell). (Municipi de Lloseta)

El SIGAM permet la vinculació d'informació de tipus alfanumèric i multi-mèdia als elements geogràfics d'accessibilitat. D'aquesta forma és possible l'accés a les fotografies i informes de cada element diagnosticat. (Figura 11).

Figura 11. Detall de consulta de foto i informe d'un tram de la plaça de Bunyola.

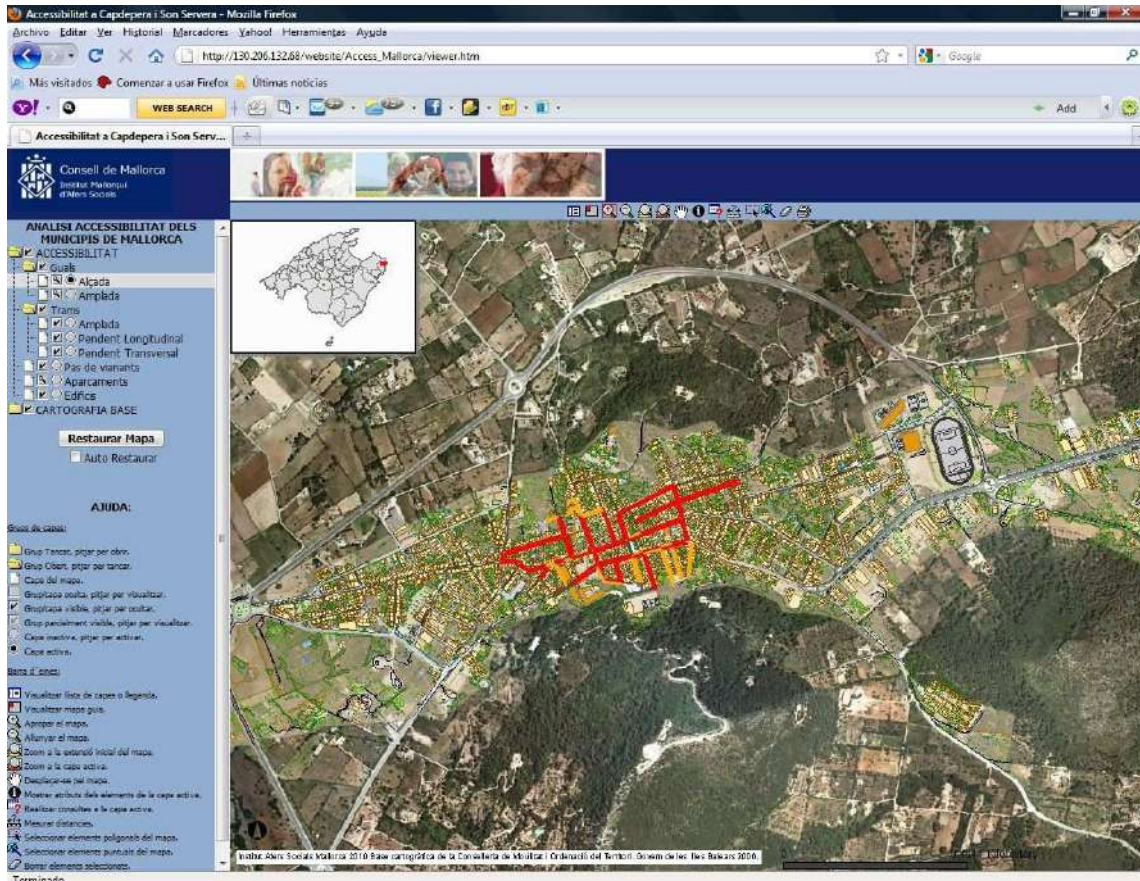

Per tal de facilitar l'accés on-line a la informació geogràfica sobre accessibilitat al personal tècnic de l'IMAS, als tècnics municipals i, en el futur, als ciutadans es va desenvolupar un servidor de mapes per Internet (Figura 12) d'acord amb a la filosofia i directrius de la Directiva Europea Inspire¹ i de les especificacions cartogràfiques del *Open Geoespacial Consortium* (<http://www.opengeospacial.org/>) que promou la lliure circulació d'informació i reconeix el dret dels ciutadans a l'accés a la informació geogràfica que gestionen les administracions públiques. En un primer moment l'objectiu era instal·lar el servidor a la seu de l'IMAS si bé, posteriorment, es considerà més oportú que la informació territorial sobre accessibilitat fos gestionada pel Servei d'Informàtica del Consell de Mallorca i, d'aquesta manera, entri a formar part de la seva infraestructura de dades

¹ INSPIRE (Infrastructure for Spatial Information in Europe) és una iniciativa de la Comissió Europea el funcionament de la qual es recull a la **Directiva 2007/2/CE** del Parlament Europeu i del Consell, de 14 de març de 2007, publicada en el Diari Oficial de la UE (DOUE) el 25 d'abril de 2007, que té com a objectiu la creació d'una **Infraestructura de Dades Espacials a Europa**. La Directiva estableix els objectius i els Estats membres tindran dos anys des de la seva publicació per ajustar les seves respectives legislacions i procediments administratius nacionals. (<http://www.ec-gis.org/inspire/>).

espacials (<http://www.conselldemallorca.net>). Properament la informació serà accessible a través dels propis visors cartogràfics del Consell.

Figura 12. Detall Servidor Cartogràfic realitzat per la UIB

Perspectives de futur

La plataforma tecnològica per a la gestió integral de l'accessibilitat municipal que hem creat contribueix decididament a la millora del coneixement sobre les barreres i obstacles que el territori, les seves infraestructures i equipaments suposen per a la mobilitat. actualment es treballa en la millora de l'instrument tecnològic desenvolupat en els següents aspectes:

- Milliores en la Base de Dades. La Base de Dades d'Accessibilitat hauria de ser ampliada i incorporar tots els municipis de Mallorca i, alhora, mantenir actualitzada, de forma contínua, tots els possibles canvis. Aquesta fase haurà de contemplar la formació tècnica de les persones responsables. També haurà incorporar nous elements d'accessibilitat relatius al transport públic, monuments, espais naturals, etc.
- Valoració econòmica. La informació sobre barreres d'accessibilitat continguda a cada element de la base de dades necessita incorporar una valoració econòmica per ser eliminada i una ordre de prioritat per ser executada. Aquests atributs necessàriament s'han d'incorporar a la base de dades i han de servir de base per al manteniment d'un pla anual d'inversions municipals en accessibilitat.
- Visors cartogràfics. El ciutadà i especialment aquell que pateix discapacitat hauria de tenir accés al servidor cartogràfic d'accessibilitat per poder identificar les barreres existents, calcular itineraris i optimitzar els seus desplaçaments. El visor cartogràfic s'ha de millorar amb funcionalitats específiques i ser traduït a diversos idiomes per facilitar l'accés a la informació a turistes i residents.

El desenvolupament d'aquest projecte de cooperació institucional evidencia les grans possibilitats que proporciona la investigació aplicada en un àrea de gestió de l'administració pública. L'accessibilitat universal és un camp de gran importància per la seva transcendència social i que precisa comptar amb tots els esforços de les administracions públiques, empreses privades i centres de recerca per avançar en la reducció de barreres per als col·lectius amb discapacitats.

Agraïments

Volem agrair la col·laboració del personal tècnic de l'IMAS de l'Àrea d'Accessibilitat, especialment al Sr. Ferran Bellver, així com als tècnics de la Unitat de Sistemes d'Informació Territorial del Consell de Mallorca. També es vol donar especialment les gràcies a tot el personal tècnic del SSIGT (UIB) que ha participat en els treballs de recollida d'informació sobre accessibilitat en el marc del Conveni de Col·laboració Institucional IMAS/UIB.

Referències

LEGISLACIÓ DE LES ILLES BALEARS

Llei 3/1993, de 4 de maig, per a la millora de l'accessibilitat i la supressió de les barreres arquitectòniques.

Decret 20/2003, de 28 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament de supressió de barreres arquitectòniques (BOIB nº 36 de 18/03/2003).

Llei 51/2003, de 2 de desembre, d'igualtat d'oportunitats, no discriminació i accessibilitat universal de les persones amb discapacitat.

ALTRES

OBRADOR IZARA, Margalida. (2009). Treball final Màster en Tecnologies de la Informació Geogràfica. Universitat Autònoma de Barcelona. Document Inèdit.

WEBS

<http://www.accesigma.com/>

<http://www.observatoriodeladiscapacidad.es/?q=es/content/accesibilidad-universal>

En bicicleta a través del silenci

José Luis García Ginard

Som en José Luis García Ginard i vaig néixer a Palma el 14 de gener de 1967. Quan tenia un any i per una infecció, m'injectaren uns antibiòtics que danyaren els meus nervis auditius i em produïren sordesa profunda bilateral.

Les meves grans afeccions són el futbol i la bicicleta. Practicava el futbol fins que el meu germà Juan Antonio em descobrí el món del ciclisme. Val a dir que, realment, en aquell temps no me sentia gens atret per la bicicleta. Aleshores, l'any 1985, la figura de Perico Delgado enlairava el ciclisme a Espanya. Un dia, un jove em proposà apostar per les bicicletes i vaig acceptar.

No estava gens avesat a anar en bicicleta; com ja he dit, era més de futbol, raó per la qual trobava rar el canvi però, així i tot, vaig fer l'aposta. No es tractava de fer cap carrera, sinó de recórrer quaranta quilòmetres. En no tenir màquina, el meu germà Juan Antonio m'hagué de deixar la seva. Record aquest dia, pedalejant darrera aquell al·lot, i la por que sentia quan em creuava amb els cotxes, i més sent sord. Record que no l'avançava, que anava sempre rere ell, i que vaig patir un poc. El cul i tot, em feia mal d'anar assegut (quaranta quilòmetres són molts!). Però ho vaig aconseguir: vaig arribar a al meta comprovant que havia estat capaç de fer-ho. L'al·lot i tot es va sorprendre que ho hagués aconseguit. Més endavant, Juan Antonio, que és un gran afeccionat a seguir per la televisió la *Vuelta* a

Espanya i també el *Tour* de França, em digué com es feia la classificació general, què era el *maillot* groc, les cronometrades, la contrarellotge, les estratègies de muntanya... Fins i tot comprava el periòdic per veure les classificacions! Així va néixer l'afició. No va ser fins al 1993, però, que em vaig dedicar de ple a aquest esport i fins al 1997 no vaig començar a participar en competicions. He estat

representant espanyol en els campionats d'Europa, del Món i, posteriorment, a les Olimpíades per a esportistes Sords els anys 1995, 1996 i 1997. Després d'aquesta participació vaig ser reconegut esportistes d'elit.

Vaig ser el primer esportista mallorquí que va participar a les olimpíades per a sords, que se celebren des de fa 72 anys. A partir d'aquesta experiència per mi comença una lluita diferent, sobre dues rodes, superant dia a dia la dificultat de la meva sordesa. El món es converteix per mi en un lloc per recórrer, conèixer i descobrir sense cap barrera, portant amb mi una dosi gran d'il·lusió i la ferma convicció que els meus viatges donaran a conèixer una altra manera de viure: la del silenci.

La meva aventura començà el 2003 i el meu darrer viatge va ser l'any passat, el 2009. He recorregut en bicicleta diferents països i en total he completat amb èxit 10 rutes diferents: el Camí de Santiago (2003); Ruta de la Plata (2004); Camí del Nord (2004); Camí de Portugal (2005); Ruta "Don Quijote" (2005); la Via Francigena, Itàlia, (2006); Volta a Irlanda (2006); Argentina-Xile (2008, recorrent 4000 quilòmetres en 3 mesos per al meu projecte "La mirada del silenci" que té dos objectius: visitar col·legis de nins sords i lluitar per l'eliminació de les barreres arquitectòniques); Camí del Cid (2009); i la meva darrera aventura, la Ruta del Marroc (2009). He fet, així, 14.200 quilòmetres d'aventures.

Aquest gran repte començà el dia que, pegant una ullada per internet, vaig cercar al Google les rutes que hi havia per fer el Camí de Santiago en bicicleta. Hi havia informació sobre els diferents albergs, es deia que s'havia de compartir amb altra gent, i la veritat és que m'atragué molt la idea de fer la ruta, de viure aquesta experiència.

M'ho vaig pensar i al cap d'una setmana ja ho preparava tot per anar-me'n-hi. Em vaig comprar les beaces (o alforges), el bitllet d'avió, i me'n vaig anar a fer el camí de Santiago.

Em volia provar, saber quins serien els meus sentiments. La superació, l'aprenentatge de la vida, era quelcom bell que volia provar. Aquest va ser el meu primer viatge llarg: 1600 quilòmetres sobre les dues rodes.

La bicicleta d'aventura és fantàstica. Aventura vol dir que no hi ha ni normes ni obligacions. Som lliure davant qualsevol situació; lliure per

conèixer qualsevol persona, gent diversa; lliure per anar a dreta o a esquerra. Plovent o fent calor, no importa, el que importa és aprendre sobre la vida i això em sembla un triomf.

El 2008 vaig travessar el bassiot gran amb la bicicleta i vaig desembarcar a Amèrica, i allà vaig viure una aventura colossal.

Varen ser noranta dies (és a dir, tres mesos) per Xile i Argentina creuant la Patagònia. Varen ser 4153 quilòmetres extenuants en els que vaig posar a prova la meva resistència fins al límit.

En les meves beaces hi duia 40 quilos entre roba, sac de dormir, estris de cuina i alguns medicaments. Algun dia, a pesar de tot el que portava, vaig patir gana i set, i en alguns trams em vaig sentir molt sol.

Passat un mes pedalejant, vaig estar a punt d'abandonar, però no ho vaig fer. Quin pensament m'impulsava a seguir? La resposta és clara: "La mirada del silenci", el gran projecte de la meua vida que té dos objectius importajts:

- Rompre les barreres de comunicació donant a conèixer a la societat les característiques, problemes i capacitats de les persones sordes; i
- Visitar nins sords d'Argentina perquè prenguessin consciència, animar-los, sensibilitzar-los i demostrar-los que les persones sordes també som "capaces".

Vaig anar a 7 escoles i va ser una de les millors experiències de la meua vida: estar amb aquells al·lotets que venien, m'abraçaven, em demanaven si venia d'Espanya... va ser increïble. No hi ha paraules per descriure tot el que vaig sentir aleshores.

Acabat el viatge a l'Argentina i retornat a Palma tenia moltes ganes de veure les fotografies i els vídeos. Així, amb el meu company Ignasi Colom, vaig fer un muntatge de fotos i vídeo amb el material que tenia per mostrar-lo en societat a través de conferències i seguir, així, sensibilitzant.

La primera va ser a Palma i, la veritat, no m'esperava que hi assistissin unes tres-centes persones. Em sentia realment orgullós.

En els vídeos es pot veure clarament que vaig fer la ruta tot sol, que vaig patir, que vaig dormir poc, que vaig menjar malament, que dormia en terra... El públic sol quedar bocabadat, en veure-ho.

Després de l'èxit de la primera conferència, diferents ciutats d'Espanya i de fora m'han convidat perquè conti les experiències viscudes en les meves "Rutes del silenci" per diferents llocs del món. En les conferències puc comprovar en primera persona la qualitat de l'organització de les jornades, fruit compartint la meua pròpia trajectòria com a viatger i respondre a les preguntes que em formulen els assistents.

La darrera conferència feta ha estat a Burgos, el dinou de març d'enguany, 2010, a la que hi assistiren sis-centes persones. Va ser molt emocionant veure tanta gent interessada en el meu projecte. Vaig poder vibrar amb ells. En guardaré un record molt especial.

En les conferències compto amb dos intèrprets de la llengua de signes, garantint així l'eliminació de les barreres arquitectòniques i afavorint que la meva exposició sigui totalment accessible.

Precisament aquest tipus de barreres són que les intent que la societat vagi suprimint i animo tot el món a què hi reflexioni i en prengui consciència; que entengui la importància que per a les persones sordes té la llengua de signes, la nostra llengua, l'única que ens permet l'accés real a la informació i a la participació social.

Somnio amb un món sense barreres i donat el meu afany de superació, els meus viatges són més que una aventura; sempre són un exemple de superació, una lluita contra l'eliminació de les barreres que discriminen sectors de la població. Crec que és un exemple de tenacitat i valentia.

L'any passat, el 2009, vaig fer una ruta pel Marroc en companyia d'un amic, Fernando Chica.

El meu objectiu és anar rompent barreres a cop de pedal, encara que sempre dic, en les meves conferències, que encara queden molts de camins per recórrer.

Per al 2010 estic preparant un nou projecte. Dia 19 de setembre, per celebrar el dia mundial de les persones sordes (el 26 de setembre) estam organitzant una marxa ciclo-solidària a Palma, amb l'objectiu de

recaptar fons i lliurar-los a la Fundació Vicente Ferrer per col·laborar amb els seus meravellosos projectes. Dia 26 de setembre faig comptes arribar a Anantapur, l'Índia, per lliurar la donació aconseguida. De totes aquestes activitats se'n farà un documental a càrrec de l'equip Cinètica, dirigit per Luís Ortas.

Si anau al meu web (www.rutasdelsilencio.com) veureu que tenc molts projectes, com a anar a Àfrica, concretament a Moçambic i Madagascar, amb dos aventurers oients, Fernando i Javier. Tots tres compartim les ganes d'aventura, ens apreciam molt i la col·laboració i compenetració entre nosaltres és magnífica. Esperem que el projecte vagi endavant.

Em descriuria com un viatger amb ganes de descobrir, de conèixer els detalls, de tenir oportunitats de viure noves experiències...

Després del meu viatge Argentina-Xile, de 4000 quilòmetres en 90 dies, se m'acudí la idea de portar a terme un nou projecte lligat al món de la televisió, un projecte no realitzat encara per cap cadena d'àmbit estatal o autonòmic. Li he posat el nom de "L.as S.ensaciones E.xternas" i es basaria en una sèrie de documentals on recorro, a mode d'aventura (trekking, mountain bike, etc.) altres països, altres cultures; històries, gastronomia i tradicions, per demostrar que no hi ha barreres per a la comunicació i que la televisió és una de les bases d'un futur d'igualtat per a les persones amb discapacitat auditiva. Per mi seria una gran aposta personal que, ben segur, interessaria i entretindria no només el públic sord, sinó també l'oient. M'imagino per primera vegada un presentador sord viatjant per diferents països amb la llengua de signes com a bandera.

Abans d'acomiar-me, voldria donar les gràcies a totes les persones que em donen suport i a totes les altres que vénen a les meves conferències perquè gràcies a elles el meu projecte és possible. Si voleu contactar amb mi, ho podeu fer al correu electrònic rutasdelsilencio@gmail.com.

I en cas d'incendi, per on sortim nosaltres?

Maximino Domínguez Vara,
Arquitecto técnico.
Usuario de silla de ruedas.

¿Què feia el 1974 l'arquitecte en cap del cos de bombers d'una gran ciutat espanyola participant en un simulacre d'incendi d'unes escoles a Estocolm? Doncs l'habitual per la seva professió, llevat d'un detall: de cop apareixen dos nins en cadira de rodes. I aquests, per on surten?

Fa 36 anys, quan a Espanya encara s'havia d'explicar als nostres arquitectes i responsables polítics i administratius què era això de les "barreres arquitectòniques", a Suècia els nins amb greus problemes de mobilitat participaven socialment en plena igualtat amb els altres i les seves necessitats ja eren ateses fins i tot per escapar d'un incendi.

També va ser el 1974 quan se celebrà a Espanya la conferència nacional "Minusval-74" en la qual es plantejà, ja de forma oberta, àmplia i rigorosa, un vell problema espanyol: la integració a la societat dels "minusvàlids". L'evolució del pensament social i l'exemple de la resta d'Europa Occidental i dels Estats Units permet plantejar, per fi a Espanya, la necessitat de treure els "minusvàlids" de l'aïllament en què es trobaven. El discurs inaugural ja reconeixia que "la persona amb capacitat disminuïda és una persona amb tots els seus drets humans intactes... i que té dret a rebre del seu país totes les mesures possibles de protecció, assistència i oportunitats de plena rehabilitació per possibilitar la seva realització personal i la seva plena integració social".

Fruit d'aquest esdeveniment, de les primeres peces d'aquest trencaclosques posades per arquitectes com Guillermo Cabezas (avançat i mestre en la supressió de barreres arquitectòniques) i de la pressió social exercida per les associacions de persones amb discapacitat, apareixen les primeres normatives que tracten de pal·liar l'immens problema de les barreres arquitectòniques. La Seguretat Social publica en el BOE de 26 d'octubre de 1976 les normes que estableixen els criteris d'accessibilitat en els serveis comuns dels seus edificis. Palma, el 1977 ja té ordenances municipals amb un articulat dedicat a l'accessibilitat en l'interior i exterior dels edificis. El 1974 es construeix l'Hospital Nacional de Paraplègics de Toledo, edifici exemple d'absències de barreres arquitectòniques i de rehabilitació dels lesionats medul·lars. El 1982 es publica la "Llei d'Integració Social del Minusvàlid, més coneguda per LISMI, tan famosa com incompleta i que tantes desil·lusions generà en ser àmpliament ignorada a l'hora de suprimir les barreres arquitectòniques. Després vingueren les lleis autonòmiques, començant per la catalana (model de gairebé totes les altres) essent publicada la de les Illes Balears el 4 de maig de 1993. A més, se n'han anat publicant d'altres que tractaven de tancar o

esmenar mancances, com la Llei 15/1995, que reconeix a les persones discapacitades el dret a fer obres per adaptar els portals i cancells dels accessos als edificis d'habitatges.

S'ha legislat molt, des d'aleshores: lleis, decrets, ordres i resolucions. Evidentment, els greus problemes d'accessibilitat actual en l'entorn urbà, en l'edificació i en la comunicació no són per manca de normatives. Hi ha un aspecte comú a totes elles que he de destacar: el poc interès per complir-les de l'administració pública, dels partits polítics i dels tècnics implicats en la seva aplicació, i de la societat en general que les rebutja quan es veu afectada, com sol passar en les comunitats de veïns. I tot,

malgrat les grans declaracions i els cops de pit de molts.

Un altre detall concurrent en tota la normativa i legislació sobre accessibilitat i supressió de barreres arquitectòniques, fins avui, és la més que evident absència de criteris i articulats que garanteixi que les persones amb discapacitat puguin protegir-se i evacuar els edificis en cas d'emergència per incendis o similars. Molts tècnics, satisfets d'haver contemplat en els seus projectes la supressió de barreres arquitectòniques, se sorprenien quan els demanaves si havien tingut present, també, els recorreguts, les sortides i, en els plans d'emergència, l'evacuació de les persones amb greus problemes de mobilitat. I és que les lleis no ho exigien.

Efectivament, han hagut de passar trenta anys fins a la publicació de la Llei 51/2003, de 2 de desembre, d'igualtat d'oportunitats, no discriminació i accessibilitat universal de les persones amb discapacitat (coneguda per LIONDAU) que estableix els principis d'accessibilitat universal i de disseny per a tots que permetin la participació de les persones amb discapacitat en igualtat de condicions; i del Reial Decret 505/2007, de 20 d'abril, pel qual s'aproven les condicions bàsiques d'accessibilitat i no discriminació de les persones amb discapacitat per a l'accés i ús dels espais públics urbanitzats i edificacions. En l'article 8 d'aquest Reial Decret s'estableix l'obligació i necessitat d'adaptar les sortides i garantir l'evacuació de les persones amb discapacitat en cas d'emergència. Fins ara, les lleis sols posaven les condicions necessàries per entrar i sortir dels edificis, però no per sortir-ne o protegir-nos en cas d'incendi, essent un miracle la nostra única expectativa de no morir fumats o cremats si l'edifici no estava sectorialitzat i no podies fugir a l'altre costat, com sol passar en edificis d'habitatges de diverses alçades.

Recentment, el Reial Decret 173/2010, de 19 de febrer, pel qual es modifica el Codi Tècnic de l'Edificació, aprovat pel Reial Decret 314/2006, de 17 de març, en matèria d'accessibilitat i no discriminació de les persones amb discapacitat, estableix la necessitat de tenir present l'evacuació de les persones amb discapacitat en els plans d'emergència, i les condicions de disseny que han de complir els recorreguts d'evacuació, les zones de refugi, les vies d'evacuació, les portes i les sortides d'emergència, els recorreguts d'evacuació alternatius per a persones amb discapacitat, la senyalització tant visual com acústica i els ascensor d'evacuació d'emergència.

Era evident que les nostres possibilitats de fugir dels incendis en els edificis eren pràcticament nul·les i no s'atenien les nostres demandes per considerar-les de poca importància o molt cares,

com si només volguéssim posar rampes. A més, els ascensors no es podien usar com a mitjà d'evacuació per la nostra seguretat, per no quedar atrapats o morir-hi asfixiats. (I això que hi havia experiències que demostraven tot el contrari, com l'Hospital Nacional de Paraplègics de Toledo). Les nostres propostes durant trenta anys no varen ser creïbles. Ara, els ascensors dissenyats adequadament poden servir per escapar d'un incendi i fins i tot ens reserven, per llei, espais per refugiar-nos.

Què queda per fer? Doncs ni més ni menys que es compleixin efectivament aquestes normatives i no haguem de seguir esperant i reclamant pel seu ampli incompliment, com ha passat amb totes les lleis d'accessibilitat d'Espanya, les recomanacions de l'ONU i les directrius de la Comunitat Europea des de fa trenta-sis anys. No som molt optimista perquè fins avui molts pocs s'hi han implicat i han exigit el seu compliment. Més encara, no valoraré ni criticaré aquestes noves normatives, ni entraré en les seves mancances: em conformaria que es complissin com estan redactades.

Palma 6 de mayo de 2010

Entrevista a Guillem Fullana

Pere Ferrer Guasp,
tècnic de la Secció d'Accesibilitat
de l'IMAS

Guillem Fullana, nasqué el 13 de setembre de 1948 al poble d'Algaida. Cursà els estudis de batxiller al col·legi de La Salle de Palma, finalitzats els quals ingressà com a auxiliar administratiu a Telefònica (1965-1968). Als 20 anys (1968) va sofrir un accident de moto a causa del qual va quedar paraplègic. Aquest fet li suposa una invalidesa total. Passada l'etapa de rehabilitació intentà matricular-se a l'Escola de Magisteri i no se l'admeté perquè el centre era inaccessible i perquè dins

la mentalitat de les autoritats acadèmiques d'aquells temps no hi cabia la possibilitat que un jove paraplègic pogués ser docent. El 1973 començà a treballar com a administratiu al Seminari Menor, (actualment Col·legi Sant Pere) on s'hi quedà fins a l'any 1990. Del 1976 a 2007, fou membre actiu de l'associació

ASPROM, en la qual va ocupar diferents càrrecs de responsabilitat. De 1995 a 2003 n'ocupà la vicepresidència. Formà part de la Comissió de Barreres de la Federació de la Coordinadora de Minusvàlids de 1993 a 2007. Del 1995 al 1996 fou vicepresident de la Coordinadora de Minusvàlids. El maig de 2007 s'integrà en l'associació d'ASPAYM com a vocal. Un any després en fou elegit vicepresident fins al febrer de 2010, que decidí retirar-se. Des de 1995 és membre del Consell Assessor de la Llei 3/1993 per a l'Accessibilitat, organisme integrat en la Conselleria d'Obres Públiques i Habitatge. Al mateix temps, s'incorporà als treballs de la Ponència Tècnica del citat Consell Assessor. Va formar part de la comissió tècnica que redactà el Decret 20/2003, de 28 de febrer i ha participat en la subcomissió de modificació de l'anterior Decret. Ha format part de la Taula per l'Accessibilitat del Consell de Mallorca des que es constituí l'any 2000. A instàncies de la batlessa de Palma, el 2008 s'incorporà a les reunions de la Comissió de Gerència d'Urbanisme de l'Ajuntament de Palma.

Com es pot assumir una discapacitat tan greu com la vostra sense deixar pel camí les il·lusions de tota una vida?

El món em va caure damunt. Ho passes molt malament i totes les il·lusions de futur desapareixen de cop. Passat un temps de desesperança i de sofriment intens, t'adones que la vida continua i que malgrat la greu discapacitat val la pena viure-la. No pensaren així alguns dels meus companys que posaren fi a la seva vida perquè no pogueren suportar aquella nova realitat que el semblà monstruosa.

Sortosament, jo vaig tenir tot el suport de la família. Durant els dos anys que vaig haver de romandre hospitalitzat a Barcelona, els meus pares varen enviar a la germana major a viure al meu costat. La visita dels meus amics d'Algaida que estudiaven a Barcelona i que venien a veurem tots els caps de setmana, em permetien estar en contacte amb el món exterior. Aquestes companyies em varen ajudar molt a anar fent en una realitat difícil d'acceptar.

Quan un és tan jove, s'adona de les limitacions que comportarà en el futur la discapacitat?

Quan vaig sortir de l'hospital era molt jove i em vaig sentir agombolat per la família i els amics. Per mi, al principi, les barreres arquitectòniques no m'aturaren per fer la majoria de coses que desitjava. Els amics m'ajudaven a superar els entrebancs. Anava per tot, em divertia com un jove més. Podia pensar que tota la vida seria igual. Però quan els meus amics es casaren les coses canviaren i vaig haver d'enfrontar-me a una crua realitat plena d'obstacles físics i mentals que limitaven la meua independència i autonomia.

Telefònica, en la qual treballava abans de l'accident, no va permetre que em reincorporés al meu lloc de treball com auxiliar administratiu, Aleshores, no em quedà més remei que espavilar-me, per ocupar-me en altres activitats que donessin un sentit a la vida. Vaig entrar a l'Obra Cultural Balear i juntament amb un grup reduït de veïns constituïrem la delegació

d'Algaida. També vaig exercir el càrrec de tresorer del Club de Futbol Algaida.

Que suposà l'encontre amb Francesca Maria, que després fou la vostra dona?

Per mi va ser la sort de la meua vida. Ens coneguèrem a l'Associació ASPROM. Jo hi treballava i ella hi va venir a fer les pràctiques quan estudiava la carrera de Treballadora Social. Des del moment que ens enamoràrem passà a ser el puntal de la meua trajectòria vital.

És cert que la mentalitat obtusa d'un ministre us impedí prosseguir els vostres estudis de Magisteri?

Abans de l'accident jo m'havia presentat per lliure a unes quantes assignatures de la carrera de mestre nacional i les havia aprovat. Durant la llarga estança a l'hospital vaig encomanar a un dels meus amics que s'informés sobre si podria continuar els meus estudis donada la meua discapacitat. La Llei del ministre d'Educació, Villar Palasí, en l'article 2 estipulava que no podien exercir la professió d'ensenyants aquelles persones que patissin un defecte físic o malaltia contagiosa. Una persona amb discapacitat física, entenia el legislador, no podia dirigir una taula de gimnàstica.

Si fos avui, després de l'accident, haguéssiu pogut continuar treballant a l'empresa on fèieu feina abans?

Afortunadament avui m'hauria reintegrat al meu lloc de treball a Telefònica. Això és un senyal inequívoc que hem avançat, tant pel que fa a les mentalitats com a la legislació, quant a la integració de la persona amb discapacitat a l'empresa ordinària.

L'etapa en què treballàreu al Seminari, us va permetre du una vida normalitzada en l'àmbit laboral i social?

Uns anys després de l'accident vaig tenir la sort de poder treballar al Seminari Menor com a secretari del centre docent concertat que hi començà a funcionar. I tot, gràcies a mossèn Joan Puigròs Sbert, que em va oferir aquesta plaça perquè l'ajudés a posar en marxa aquell projecte. Jo tenia 24 anys i una gran il·lusió a poder treballar i sortir del meu aïllament al poble d'Algaida. Quan em vaig incorporar a la feina, em semblà que l'accident solament havia suposat un parèntesi en la meua vida. Novament, em sentia útil, estava en contacte diari amb un grup humà il·lusionat en tirar endavant aquella empresa. A més, el contacte amb els alumnes em contagiava de vitalitat i de ganes de viure.

Quan abandonàreu aquesta ocupació vàreu iniciar una nova etapa com a dirigent de l'associació ASPROM. Quins foren els vostres objectius a l'inici d'aquesta nova trajectòria?

Des d'ASPROM vaig iniciar una tasca en defensa de la millora de l'accessibilitat que era una matèria oblidada, com si fos una "maria" per als tècnics, promotors i polítics. Una qüestió marginal per la mateixa societat. Per tant, era imprescindible disposar d'una legislació autonòmica d'accessibilitat on poder aferrar-nos per reclamar als poders públics i a les entitats privades l'eliminació de barreres físiques i de la comunicació.

Es podria afirmar que els primers anys en què treballareu en favor de l'accessibilitat, més que una lluita col·lectiva, fou una missió de franc tirador?

Fins els anys noranta aquesta tasca era molt desagraïda perquè els resultats eren minsos. Quan feia alguna visita a un edifici o local d'ús públic per comprovar el grau d'accessibilitat era rebut amb desconfiança, amb recel, com si fos un intrús que es ficava on no el demanaven.

Un exemple ens pot il·lustrar de la poca importància que el poder municipal concedia a l'accessibilitat en els anys vuitanta. Des d'ASPROM havíem reclamat reiteradament que es fessin els rebaixaments de les voravies de l'avinguda Jaume III, perquè les persones usuàries de cadira de rodes s'hi poguessin passejar. Quan feren les obres no s'atenyeren als paràmetres de la normativa, perquè en realitat els feren perquè hi poguéssim accedir la màquina netejadora. Per nosaltres fou una gran decepció.

La primera manifestació a favor dels drets dels discapacitats fou una fita important en la llarga carrera de fons cap a la normalització.

Molt del mèrit d'aquesta primera mobilització fou de Miquel Clar, que en aquells moments era el gerent d'ASPROM, un metge jove amb esperit lluitador que ens va infondre coratge i ens va convèncer que no havíem d'esperar que els altres solucionessin els nostres problemes, ben al contrari, havíem de ser nosaltres que conqueríssim els nostres drets, la normalització, l'accessibilitat universal i la plena integració.

Aquesta manifestació que aparentment tenia un objectiu concret, fer accessible l'edifici de l'INSS de les Rambles, va tenir un impacte en l'opinió

pública major de l'esperat i suposà un impuls a les nostres reivindicacions de més llarg abast. També es posà de manifest davant la societat i dels representants públics l'existència d'un col·lectiu desatès, però que tenia la força i la unitat per reclamar els seus drets.

Després va venir la moguda del Teatre Principal

Estàvem cansats de demanar als representants polítics del Consell de Mallorca que es fes accessible l'entrada al teatre Principal, però no ens feien cas. Un vespre, abans que comencés un espectacle, ens vàrem reunir unes quantes persones usuàries de cadira de rodes a l'entrada per assistir-hi. Va comparèixer la policia com si nosaltres anéssim a provocar un altercat. En haver avisat la premsa, l'endemà se'n féu ressò de l'acte de protesta. Dies després vàrem rebre una crida de la consellera de Serveis Socials, la senyora Aina Vidal, demanant-nos si aquell any pensàvem demanar subvencions. Era una manera de cohibir-nos i pensar-nos-ho dues vegades abans d'emprendre qualsevol acció reivindicativa, ja que l'associació necessitava de les ajudes públiques per sobreviure.

La Llei per a la Millora de l'Accessibilitat i de la Supressió de les Barreres Arquitectòniques de 1993, marcà un abans i un després en l'aplicació de l'accessibilitat?

La Llei va suposar tenir un instrument legal més per poder exigir l'eliminació de barreres arquitectòniques i sensorials. A partir d'aquell moment es podia denunciar els incompliments de l'Administració i de les entitats, societats privades, propietaris de locals i edificis d'ús públic.

Vós heu participat en l'elaboració de tota la normativa de les Illes Balears que fa referència a l'accessibilitat. Quines resistències s'han hagut de vèncer per tirar endavant aquesta legislació?

Jo he participat en la elaboració i redacció dels reglaments del 1994 i del 2003. Va ser una feina molt laboriosa i que ens exigí a qui hi participàrem moltes hores de feina i superar resistències polítiques i dels col·legis professionals, perquè creien que la normativa era massa exigent. Segons el polític Jaén Palacios, quan la va llegir va comentar: "heu anat massa enfora, ja veureu que no es complirà".

Per mi va ser la primera decepció de les moltes que sobrevingueren. Jo sempre havia cregut que si es feia una llei era per complir-la.

Per què creieu que fins ara ha estat tan baix el grau de compliment de la normativa?

Abans de l'aprovació de la normativa autonòmica sobre l'accessibilitat, en els anys vuitanta, a través del Defensor del Poble vaig presentar 70 denúncies contra diferents administracions emparant-me en la LISMI i la Constitució. Unes actuacions que tingueren uns resultats molts decebedors. Com a conseqüència d'aquelles actuacions, el Consell de Mallorca, a

instàncies del Defensor del Poble, solament va imposar una multa a l'Ajuntament de Santa Maria del Camí per no ser accessible l'edifici municipal de Cas Metge Rei.

En el passat no s'entenia que l'accessibilitat anàs més enllà de les necessitats de col·lectius minoritaris. Solament es creia que afectava a un grup marginal de la població, quan en realitat l'accessibilitat universal és un bé afegit als nostres espais urbans, transports, edificis, etc., perquè facilita la mobilitat a persones grans, discapacitats temporals, mares i pares que van amb els cotxets dels seus infants i, a més a més, fan més còmodes els desplaçaments a la població en general.

És decebedor per una persona que creu que les normes es fan per complir-se, veure que sistemàticament s'incompleixen i que els ajuntaments i el Consell de Mallorca solament apliquen excepcionalment el règim sancionador. A què pensau que és deguda aquesta reticència a sancionar?

Part de culpa la té el Consell Assessor que no ha estat l'organisme que se li havia assignat per llei la missió d'impulsar la implantació del model d'accessibilitat universal i el compliment estricte de la normativa. En canvi, ha dedicat la major part del temps en atorgar exempcions. La mateixa composició del seus membres, dominada per l'Administració i pels col·legis professionals, no hi ajudà i poques vegades aquesta majoria ens va fer costat a l'hora d'aprovar les propostes de les associacions. Des de el Consell Assessor no s'instà les institucions a fer inversions en l'eliminació de barreres, a fer campanyes de divulgació i no es promogueren convocatòries especials d'obres i serveis per l'eliminació de barreres en els municipis. Tampoc s'exigí als ajuntaments a fer les preceptives reserves anuals de fons que s'havien de destinar a millorar l'accessibilitat dels seus pobles.

Un altre factor negatiu ha estat la laxitud dels ajuntaments que no han assumit les seves competències sancionadores, entre d'altres raons perquè ells eren els primers en no complir la normativa. El Consell de Mallorca, a qui subsidiàriament corresponia actuar davant la inhibició de les institucions municipals, no ho feia, segons deien els responsables polítics per falta de recursos humans i perquè la prioritat de les seves actuacions estava centrada en vigilar la legalitat de les construccions que es feien en sòl rústic.

Afortunadament, durant la darrera legislatura ha canviat el tarannà polític que s'ha traduït en mesures concretes: la concessió d'ajudes milionàries als ajuntaments per fer més accessibles els seus municipis, tot i que alguns no els han sol·licitat per no haver de satisfer el 15% de l'import de les obres.

La Taula per l'Accessibilitat del Consell de Mallorca, va ser l'instrument que les associacions esperaven per progressar en seva tasca de fer una Mallorca més accessible?

A diferència del Consell Assessor fou un organisme molt actiu on totes les administracions i associacions hi estan representades. A la Taula s'hi anat per feina, per consensuar, per reivindicar, per resoldre qüestions de diferent índole i calat i per fer un treball de camp amb resultats molts positius.

Vull fer un reconeixement als treballadors de la secció d'Accessibilitat que hi han participat. Ells tingueren prou sensibilitat per ficar-se dins la nostra pell. Semblaven i en realitat sentien que formaven part del nostre col·lectiu. Els afectaven les discriminacions i incompliments igual que a un de nosaltres. Aquests 10 anys de treballar colze a colze amb ells ha estat una experiència molt enriquidora. Jo hi vaig aportar la meva experiència i ells l'entusiasme i la professionalitat

La vostra perseverança ha estat un valor imprescindible per canviar mentalitats i per eliminar barreres.

Jo quan he encetat un tema mai l'he volgut tancar en fals. He treballat amb constància fins que he aconseguit solucionar-lo, o aparcar-lo quan m'he adonat que les circumstàncies i el context sociopolític aconsellaven ajornar-lo, i reemprende'l més endavant.

Tornaríeu a dedicar una gran part del vostre temps durant tants d'anys a fer la vida més fàcil a la gent amb alguna discapacitat?

Jo repetiria, perquè malgrat totes les mancances encara existents s'ha progressat molt en la millora de l'accessibilitat. Jo estic orgullós d'haver aportat en aquesta tasca el meu granet d'arena i esper que la major sensibilització social propiciarà, en el futur, que més gent es comprometi a fer realitat els principis de normalització, independència i accessibilitat universal.

Palma, 28 d'abril de 2010

L'accés al treball

Mercè Garcia Roca

Tècnica d'Inserció
de l'Equip d'Iniciatives Sociolaborals.
IMAS

El dret al treball

El treball es pot considerar una activitat bàsica de l'individu que possibilita la seva integració social, li proporciona autonomia personal i li permet desenvolupar un conjunt d'habilitats manuals i/o intel·lectuals que el converteixen en un subjecte social productiu i creatiu. El treball és un dels factors primordials que faciliten a les persones una plena normalització social.

En el cas concret de les persones amb alguna discapacitat ens trobem que són un dels col·lectius de treballadors amb més dificultats d'accés al mercat laboral; de fet, la seva taxa d'atur és tres o quatre vegades més elevada que la de la població general.

La nostra Constitució, a l'article 35.1, reconeix entre d'altres, el deure i el dret al treball de tots els espanyols. Després, aquesta proclamació ha estat reinterpretada pel Tribunal Constitucional en el sentit que aquest reconeixement no suposa el dret a un lloc de feina per a cada ciutadà. Més aviat el que pretén és recordar que tots els ciutadans tenen dret a accedir a una activitat laboral sense obstacles de cap tipus, i també a què la seva

relació laboral perduri mentre no hi hagi cap causa que justifiqui suficientment la finalització del contracte de feina.

Com a complement a tot això, a l'article 40.2 de la Constitució es fa una crida als poders públics perquè duguin a terme una política orientada a la plena ocupació, la qual cosa vol dir que els poders públics, particularment l'Estat i les Comunitats Autònomes, han de desenvolupar polítiques ordenades per assolir el màxim nivell d'ocupació.

Dins aquestes polítiques, les persones amb discapacitat han de ser objecte de particular atenció ja que a l'article 49 s'empara aquest col·lectiu en l'exercici dels seus drets, entre els que es troba el dret al treball.

L'articulació de les polítiques d'ocupació a favor de les persones amb discapacitat es basa en la Llei 13/1982, de 7 d'abril, d'Integració social del Minusvàlid (LISMI) i en la darrera llei 51/2003, de 2 de desembre, d'Igualtat d'Oportunitats, No discriminació i Accessibilitat Universal de les Persones amb Discapacitat (LIONDAU).

Les mesures de foment de l'ocupació de les persones amb discapacitat, són un conjunt de normes que, sota diverses tècniques, impulsen l'ocupació d'aquest col·lectiu. Algunes d'elles estableixen l'obligació d'ocupar les persones amb discapacitat, com és el cas de la quota de reserva. Ara bé, en general es tracta de mesures de foment de l'ocupació que pretenen incentivar la contractació mitjançant la subvenció i la bonificació de les quotes empresarials de la Seguretat Social, l'acompanyament laboral o la flexibilització en el règim jurídic de la contractació.

Quan parlem del foment de l'ocupació en persones amb discapacitat és necessari diversificar les estratègies en dos àmbits d'actuació. Per una banda, tenint en compte els factors competencials i psicosocials de les persones, s'ha d'incidir en el disseny d'itineraris individualitzats, adaptant-los sempre a l'oferta del mercat laboral. I per una altra, s'ha d'incidir en el medi amb els agents implicats en la integració, específicament dins l'àmbit empresarial, oferint assessorament sobre el compliment de la normativa i oferint suport sobre els recursos existents.

La LISMI tractava d'abordar els aspectes més urgents: la rehabilitació, la prevenció, l'educació, el treball, l'eliminació de barreres. Això, en el seu moment, va suposar un avanç significatiu en la realitat social que vivien les persones amb discapacitat i va servir, encara que no en la mesura que s'havia desitjat, per avançar i modificar pràctiques molt assentades, a la vegada que intentava eliminar prejudicis. Va tenir un desenvolupament legislatiu extens en algunes matèries però inapreciable en altres.

Perspectiva del nou context: LIONDAU

El nou model de la discapacitat, el model social, està provocant un canvi de paradigma vers el reconeixement de drets plens en tots els ordres de la vida social, política, cultural. Aquests canvis inspiren la normativa i l'acció política i institucional a tots els nivells: estatal, internacional i europeu.

La Llei 51/2003, de 2 de desembre, d'Igualtat d'oportunitats, No Discriminació i Accessibilitat Universal de les Persones amb Discapacitat (LIONDAU), impulsa definitivament la igualtat efectiva de les persones amb discapacitat. La LIONDAU ve a complementar la LISMI (Llei 13/1982, d'Integració Social del Minusvàlid) i suposa un gran canvi en la forma d'abordar el fenomen de la discapacitat.

Respon a l'assumpció del fet que els drets de les persones amb discapacitat no radica tant en el reconeixement de certs drets, sinó més bé en garantir a aquestes persones el gaudiment efectiu i en condicions d'igualtat de tots els drets humans. El dret a la igualtat d'oportunitats consisteix tant en l'absència de discriminació, directa o indirecta, que tingui la causa en la discapacitat, com en l'adopció de mesures d'acció positiva orientades a evitar o compensar els desavantatges d'una persona amb discapacitat per participar plenament en la vida política, econòmica, cultural i social.

Però moltes persones amb discapacitat no tenen accés a determinats drets que per a altres són considerats bàsics. La rellevància de la llei és important quan considera il·legal la discriminació directa o indirecta. Legislar la no discriminació té com a conseqüència la creació d'una societat accessible.

La baixa incorporació de persones amb discapacitat al mercat laboral, tant ordinari com especial, obeeix a diferents raons. Les administracions públiques s'han distingit per posar en marxa un ventall de mesures, algunes d'elles concebudes per a les persones amb discapacitat, com és el cas d'establir una quota de reserva a favor dels treballadors amb discapacitat, la creació i impuls dels centres especials d'ocupació, la regulació dels enclavaments laborals com a mesura per facilitar el trànsit a una ocupació ordinària i l'elaboració d'un Reial Decret que regula el Treball amb Suport com a metodologia d'inserció laboral.

La integració laboral és un procés amb un objectiu final molt clar: la inclusió de les persones amb discapacitat en el mercat de treball normalitzat, en igualtat d'oportunitats i en les mateixes condicions que la resta de la població. Però són molts els factors que intervenen en la integració i permanència d'aquestes persones dins el mercat de treball. Uns faciliten la inclusió i d'altres l'obstaculitzen.

Els factors que podem dir facilitadors, són tots aquells factors de l'entorn d'una persona que, quan estan presents o absents, milloren el seu funcionament i redueixen la discapacitat. Els facilitadors poden prevenir o evitar que un dèficit o limitació en l'activitat es converteixi en una restricció en la participació.

Els factors que designam barreres/obstacles: són tots aquells factors de l'entorn d'una persona que, quan són presents o absents, limiten el funcionament i generen discapacitat.

No podem parlar d'accés al món laboral sense fer una reflexió sobre les barreres o els obstacles que són presents en la nostra vida i el nostre entorn, i que provoquen la negació al dret al treball de moltes persones.

Hi ha diferents tipus de barreres que limiten l'accés a l'ocupació. Les barreres socials, les físiques, les sensorials i les de comunicació, les vinculades a la cognició i fins i tot les legals.

Les barreres socials, són les més perilloses i sòlides. Són les columnes que sustenten els altres tipus d'obstacles. Si aconseguim vèncer-les, la resta cauran soles. Són el conjunt de creences que mantenen la idea que les persones amb discapacitat estan incapacitades per desenvolupar activitats que per a la resta de la població són normals. Són els impediments que provenen de mesurar les capacitats de les persones segons un prototip i les trobem a qualsevol àmbit de la vida. La infantilització de les persones amb discapacitat psíquica, la sobremedicació de les persones amb malaltia mental, la compassió davant una cadira de rodes, la manera de parlar, de decidir per ells, la sobreprotecció, etc., són barreres psicològiques individuals que desemboquen en el sentir de la societat en general. Si parlem del mercat laboral, aquest prejudici fonamenten la conducta de molts empresaris que desconeixen el vertader potencial productiu d'aquestes persones quan es duen a terme els oportuns ajustaments per a l'adaptació al lloc de feina. Pensen que la persona amb discapacitat suposarà un cost addicional a l'empresa, sobretot i especialment les que tenen discapacitats més limitants.

Les barreres físiques o ambientals per a l'accés al món laboral són més evidents. Podríem començar dient les vinculades al transport per desplaçar-se al lloc de feina: manca de transport públic adaptat, manca de places d'aparcament reservades als voltants dels centres de treball, barreres vinculades a l'urbanisme i barreres arquitectòniques dins el lloc de feina. Els espais laborals han de ser dignes i adequats als requeriments de qualsevol treballador. Els equipaments han de permetre els desplaçaments (suficients espais de maniobra, rampes, ascensors), cobrir les necessitats de la jornada laboral (vestuaris, banys, menjadors). La modificació del lloc de feina, si és necessari, requereix un canvi en la manera de fer les tasques. Poden ser canvis molt simples, o més sofisticats, incorporant noves tecnologies i/o ajudes tècniques per facilitar el desenvolupament de les tasques, o de la comunicació, etc. Les adaptacions o ajustaments en el lloc de feina s'han de fer considerant la privacitat, confidencialitat, comoditat, l'autonomia i l'autoestima de les persones amb discapacitat maximitzant les opcions d'èxit per a la integració en el lloc de treball.

Les barreres sensorials i de comunicació, i les vinculades a la cognició, són les que designem com interactives. La comunicació és un procés recíproc i requereix la participació activa del que emet el missatge i del que el rep. Aquesta barrera o limitació per a la participació produeix manca de llibertat, sentiments d'inseguretat, limitacions a les possibilitats de control de la nostra vida, qüestions que fan referència a la limitació de la participació i a l'aïllament. Mesures per superar aquestes barreres són: l'audiodescripció (descripció per a cecs o per a persones que no tenen lectoescriptura, de continguts d'un missatge visual), els subtítols (subtitulat de missatges sonors), el llenguatge braille, el llenguatge de signes i els

textos de lectura fàcil on els continguts es simplifiquen i es redacten amb un llenguatge senzill i clar.

Les barreres legals que dificulten l'accés a l'ocupació són el conjunt de normes que regulen ajuts i prestacions dirigides a les persones amb discapacitat i a les seves famílies; que desincentiven la participació laboral, ja que la pèrdua definitiva d'algunes d'aquestes prestacions provoca por al fracàs i inseguretats econòmiques davant les oscil·lacions del mercat laboral. S'han de prendre mesures perquè les pensions per incapacitat dels que s'incorporen al mercat de treball no es vegin reduïdes per haver accedit a una ocupació, si la integració laboral no és exitosa.

Treball amb suport

És a la LISMI on s'estableix per primera vegada que "les empreses públiques i privades que ocupin un nombre de treballadors fixos superior a 50 estaran obligades a contractar un nombre de treballadors amb discapacitat no inferior al 2%".

Vint-i-vuit anys després de la promulgació de la llei, és un fet que la quota de reserva a treballadors amb discapacitat, per causes diverses, no es compleix plenament per la totalitat d'empreses obligades.

Un altre fet és que, des que a l'any 1985 es regulen els centres especials d'ocupació, no han estat un recurs transitori cap a l'empresa ordinària, tal com es proposava la LISMI. Tot i així, se'ls ha considerat com un dels components principals de la política d'ocupació cap a les persones amb discapacitat.

Vint-i-cinc anys després, el juliol de 2007 es regula el Treball amb Suport com a mesura de foment del treball per a les persones amb discapacitat en el mercat ordinari. I és a l'Estratègia Global d'Ocupació de Persones amb Discapacitat 2008/2012, dins l'objectiu 4 (Promoure una major contractació de persones amb discapacitat al mercat de treball ordinari) on es destaca com una eina metodològica el Treball amb Suport.

S'entén per Treball amb Suport (TAS) el conjunt d'accions d'orientació i acompanyament individualitzat en el lloc de feina, prestades per preparadors laborals especialitzats, que tenen per objectiu facilitar l'adaptació social i laboral de treballadors amb discapacitat amb especials dificultats d'inserció laboral a empreses del mercat ordinari en condicions similars a la resta dels treballadors que realitzen tasques equivalents.

Utilitzar un servei de suport amb una tercera persona que intervé dins el lloc de feina, és una mesura emprada per l'equip d'Iniciatives Sociolaborals des de l'any 1991. Mallorca és pionera a Espanya en l'aplicació d'aquesta metodologia. Tot i així, cal apuntar que els èxits aconseguits han fet que, anys després, hagin sorgit iniciatives TAS pràcticament per totes les comunitats autònomes.

La metodologia de TAS desenvolupada dins la secció d'Iniciatives Sociolaborals, és una modalitat d'inserció laboral dins l'empresa ordinària, fonamentada en un sistema de suport individualitzat, consistent en la

provisió de l'ajuda imprescindible proporcionada a la persona amb discapacitat perquè pugui desenvolupar per ella mateixa una activitat laboral.

Els preparadors laborals ofereixen el suport necessari tant al treballador amb discapacitat com a l'entorn laboral que l'acull i se segueixen els processos d'ensenyament-aprenentatge per tal que el treballador passi a desenvolupar amb autonomia i qualitat les activitats encarregades.

Es treballa de manera coordinada amb tots els agents socials i d'inserció que es requereixin així com amb les famílies o referents que puguin incidir en la millora de la qualitat de vida dels usuaris. Per aconseguir una inserció laboral amb èxit, el suport natural ha de complementar-se amb el preparador laboral, que anirà retirant-se progressivament d'aquest escenari.

Aquesta metodologia s'ha revelat com la més eficaç per al procés d'inserció de les persones amb discapacitat amb especials dificultats per aconseguir i/o mantenir un lloc de treball. Està basada en la detecció de necessitats i la resolució de problemes.

En el processos de TAS podrà utilitzar-se qualsevol de les modalitats de contractació previstes en el nostre ordenament jurídic.

Ara i aquí

El treball és el reconeixement econòmic i social d'una persona. Hem deixat enrere els anteriors models socials en els que les persones amb discapacitat eren considerades inútils i, en conseqüència, objecte de caritat. També hem lluitat contra el model que ens mostrava la discapacitat com un problema de salut i, en conseqüència, objecte de cura.

Per entendre la discapacitat aquí i ara, hauríem de valorar la interacció que es produeix entre la persona i les seves capacitats, els entorns i el nivell de participació en la societat. Per tant, l'evolució de la discapacitat d'una persona variarà segons el context i l'entorn. El disseny universal no ha d'excloure les ajudes tècniques quan calguin, però s'entendrà com el disseny de productes, entorns, programes i serveis que puguin utilitzar totes les persones.

Els problemes a resoldre radiquen en les barreres socials, físiques i econòmiques. S'han d'equiparar les oportunitats perquè les persones amb discapacitat participin plenament com qualsevol altre ciutadà i que participin sobretot en el disseny de les solucions. I no es poden donar solucions accessibles sense garantir el dret al treball. La por i els prejudicis tenen un cost social i econòmic molt alt, tant per a l'Estat com per a l'individu diferent, i la concepció de la discapacitat entesa socialment com a "no productivitat" exclou aquest col·lectiu dels seus drets ciutadans.

EL Projecte SINA, sistema d'interacció natural avançat

Francisco José Perales,
professor titular de l'Àrea d'Informàtica. UIB

Joan Jordi Muntaner,
professor catedràtic del Departament de Pedagogia Aplicada
i Psicologia de l'Educació. UIB

Resum

El Projecte SINA és una iniciativa de la Universitat de les Illes Balears que té com a principal objectiu la millora de la qualitat de vida de les persones amb discapacitat mitjançant intervencions dedicades a aconseguir una millora educativa tot facilitant la participació i la interacció social mitjançant l'accés a les Tecnologies de la Informació i la Comunicació de les persones amb greus discapacitats físiques.

El SINA és, per tant, un sistema d'accés a l'ordinador que s'ha dissenyat a partir de les necessitats que un gran nombre de persones amb discapacitat de la nostra comunitat manifesta en el moment d'interaccionar amb l'ordinador, juntament amb les aportacions dels professionals que atenen aquestes persones en els seus centres educatius i del treball de recerca de diferents grups d'investigació de la nostra Universitat.

1. El projecte SINA

El projecte SINA no és només un dispositiu d'accés, sinó que va més enllà i engloba tot un estudi pedagògic de l'ús del SINA i un desenvolupament tècnic. En la seva realització hi han col·laborat un grup de professionals que provenen de branques disciplinars molt diferents. Per una part, hi ha un grup tècnic que s'encarrega dels aspectes de disseny i desenvolupament del dispositiu; un grup pedagògic expert en tecnologia i educació, i en educació especial, i els terapeutes de les diferents associacions amb les que hem fet feina, que coneixen els usuaris i viuen el seu dia a dia. El projecte s'ha dividit en dues fases: una primera on es volia millorar el prototipus desenvolupat i una segona on es volia generalitzar el seu ús.

1.1. SINA I

En la primera fase, que va durar un any i va acabar el juny del 2008, es va fer la primera aproximació al món real d'una eina que va néixer en un laboratori i que s'havia avaluat sota les condicions de laboratori i amb usuaris sense discapacitats.

Els objectius d'aquesta primera fase eren:

- Implantar i desenvolupar el projecte de sistema d'interacció natural avançat per a la integració de persones amb discapacitat en entorns informàtics.
- Desenvolupar l'aplicació docent multimèdia sobre el software del ratolí facial avançat orientada a les persones amb discapacitat.
- Donar el suport tecnològic necessari per al desenvolupament de l'experiència.
- Donar la formació al professorat dels centres escollits per poder aplicar el projecte desenvolupat.
- Fer el seguiment pedagògic per a la implantació del SINA i donar el suport necessari per al seu desenvolupament.

Vàrem començar a treballar amb dues associacions de Palma, ASPACE, de paràlisi cerebral, i ABDEM, d'esclerosi múltiple. Els terapeutes dels dos centres varen seleccionar els usuaris més adients per experimentar amb el SINA i es varen preparar les sessions de gabinet amb les tasques personals de cada un d'ells. Una part molt positiva del projecte va ser la gran comunicació i la retroalimentació contínua entre els centres i la Universitat. El resultat obtinguts de l'experiència en ambdós centres va ser molt profitosa. En la primera fase del projecte es va fer feina directa amb els usuaris durant nou mesos i els usuaris feien feina amb el sistema durant dos o tres dies per setmana, demostrant que podien seguir el seu currículum escolar utilitzant l'ordinador. A més de divertir-se, el SINA esdevenia eina rehabilitadora. Tant els

terapeutes com l'equip desenvolupador ens vàrem sorprendre del vessant rehabilitador del SINA en reforçar la musculatura del coll. El sistema es va modificar per adaptar-se a les necessitats i a les limitacions dels usuaris, i per desenvolupar un sistema usable i útil, és a dir, un sistema eficaç, eficient i satisfactori per als usuaris.

1.2. SINA II

En aquest document presentem la segona fase del projecte SINA. Després de la primera fase, teníem un sistema flexible, adaptat i adaptable a l'usuari i molt més robust que el primer prototipus que va sortir del laboratori. En aquesta segona fase, que ha durat 6 mesos, l'objectiu principal era generalitzar l'ús del SINA tant a altres centres amb usuaris amb diferents discapacitats, com a l'aula d'ordinadors sense el monitoratge dels terapeutes. A més de la generalització, una altra tasca a dur a terme era dissenyar i implementar aplicacions docents multimèdia per a les adaptacions i la rehabilitació dels usuaris.

En aquesta segona fase es va introduir el SINA a sis nous centres i es va mantenir el treball amb ASPACE. Aquest sis centres nous són:

- Joan XXIII (Inca)
- Rehacer
- Mater Misericordiae
- Joan Mesquida (Manacor)
- Asprom
- Unitat semicrítics Son Dureta

Els objectius d'aquesta segona fase de la intervenció són:

1. Millora del SINA i desenvolupament de noves aplicacions tècniques a partir de les necessitats detectades. Les millores es dirigeixen a dotar el SINA de sistemes multimodals per possibilitar la interacció amb l'ordinador al major nombre d'usuaris possibles. Per aquest motiu es vol experimentar amb :
 - a. Ratolí ocular.
 - b. Clic amb la fixació de la mirada.
2. Proporcionar recursos i estratègies pedagògiques que afavoreixin el seu aprenentatge.
3. Analitzar les possibilitats del SINA com a eina rehabilitadora:
 - a. tractament i rehabilitació del llenguatge,
 - b. tractament i rehabilitació del control cefàlic,
 - c. tractament i rehabilitació del seguiment ocular,

- d. tractament i rehabilitació de l'orientació espacial, ...
4. Integrar el SINA en nous contextos: començar a generalitzar l'ús del SINA a les aules per a la realització de tasques educatives.
 5. Desenvolupar recursos que permetin la comunicació mitjançant eines telemàtiques entre els usuaris del SINA i els diferents professionals que participen en el projecte com una pàgina web i un fòrum.

2. L'aplicació SINA

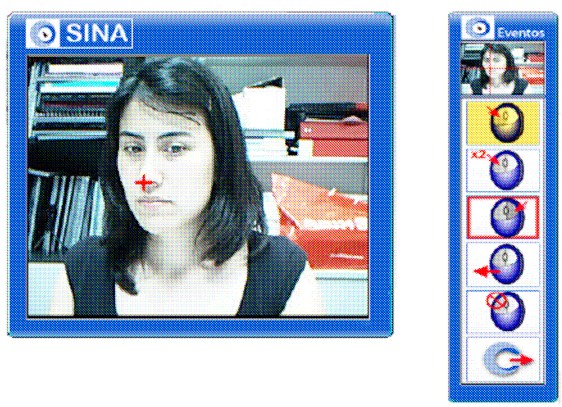

Figura 1: Interfície del SINA

El nucli del projecte SINA és una aplicació (Figura 1) que té per objectiu permetre la interacció amb l'ordinador a persones que tenen un moviment funcionalment reduït de mans i braços, i que tenen problemes per fer un ús efectiu dels dispositius tradicionals d'entrada a l'ordinador.

Aquesta aplicació permet complir un dels principals objectius del projecte SINA: arribar al màxim nombre de persones. Per aquesta raó, per al seu ús només és necessari tenir instal·lada una aplicació i una càmera web, un dispositiu de baix cost. El SINA utilitza tècniques de visió per computador i en el nostre cas, això evita posar damunt l'usuari marcadors, sensors o qualche altre dispositiu o sistema que limiti el seu moviment o disminueixi la normalització. És a dir, a nivell visual, no existeix cap diferència entre els usuaris que accedeixen a l'ordinador amb el SINA o aquells que no tenen cap discapacitat.

Per entendre el SINA evitant aspectes tècnics [Manresa09], el poden descriure com una aplicació que detecta la cara i el nas per les característiques visuals de l'aspecte humà, i una vegada detectat el nas (en realitat, una sèrie de punts al voltant del nas), el sistema el segueix per, finalment, enviar al sistema operatiu la posició del cursor. Per dur a terme

les accions del ratolí (botó esquerre, doble botó esquerre, botó dret o arrossegar), es compta amb una botonera gràfica que conté totes aquestes funcions. La forma d'executar-les és a través del que es denomina "clic en espera": l'usuari selecciona una acció col·locant-ne el cursor damunt el botó de la funció i esperant un temps determinat i configurable fins que se selecciona. A partir de la selecció, a qualsevol lloc on s'aturi el cursor durant un temps determinat s'executa l'acció seleccionada.

3. Resultats de la intervenció als centres

ASPACE

Els resultats de la intervenció a ASPACE són:

1. Quant a l'aplicació del SINA com a eina rehabilitadora i de comunicació:
S'ha fet feina com a eina rehabilitadora amb un usuari de l'escola. El SINA ha estat una eina motivadora i nova per a la rehabilitació
En el cas d'aquest usuari, la utilització del SINA per ella mateixa no ha esdevingut rehabilitadora. És a dir, la simple utilització del SINA (per reconeixement facial) sense la supervisió, indicacions i ajuts verbals o físics del professional, no sols no comporta els moviments i postura adequats, sinó que fins i tot fomenta patrons patològics i reacció associades.
2. Seguiment de la generalització de la utilització del SINA per part dels usuaris: Dels usuaris del SINA I, dos d'ells han generalitzat el seu ús fora de situació de gabinet, en tasques escolars, del taller d'informàtica i a casa seva. Un altre està generalitzant el seu ús a sessions.
3. Introduir el ratolí ocular amb perfil d'usuari: És intuïtiu, tots els usuaris han entès el seu funcionament.
Ha fet possible l'accés a l'ordinador a usuaris que no tenien altres possibilitats.
La seva funcionalitat ha fet possible d'una banda no ser invasiu i d'altra no requerir control cefàlic ni dels moviments corporals.
Es molt fàcil d'intercalar perquè basta mirar el punt desitjat perquè el cursor s'activi (reforç) damunt d'aquest; no fa falta afegir cap altre moviment ni acció.
S'ha introduït un ratolí ocular comercial que no permet configurar els perfils; permet el calibratge dels moviments, però s'ha de fer a l'inici de cada sessió. El calibratge és estàndard i els usuaris tenen dificultat per completar-la i això repercuteix en les aplicacions.
La càmera està fixada en el monitor i orientada cap a dalt, sense possibilitat de redirigir-la. Els usuaris estan reclinats i la càmera té dificultats per reconèixer-los.

Molts dels usuaris presenten estrabisme alternant. El dispositiu permet bloquejar un dels ulls i això millora l'eficàcia, però no acaba de resoldre el problema.

El sistema és molt sensible als canvis posturals del cap. Necessita condicions espacials (distància de la càmera al cap, de la càmera al monitor, altura, etc. i ambientals (llum) determinades per poder funcionar.

El cursor és un cercle que gira i confon els usuaris. La lupa també ha estat un element distorsionant donat que els usuaris tenen problemes visoperceptius.

La majoria manifestà cansament, però és difícil valorar si era pel seguiment ocular i el control cefàlic, o per les dificultats i incidències en la utilització del sistema.

4. Accions pendents: No ha estat possible determinar noves aplicacions configurables i amb opció a guardar els paràmetres ni desenvolupar la manera de bloquejar les funcions no necessàries de les aplicacions.

“Joan XXIII”

Equip del Centre Joan XXIII:

- Ha estat una experiència molt positiva. Ens ha permès veure les possibilitats que tenen els alumnes davant la interacció amb l'ordinador.
- El temps d'aplicació, de gener a juny, ha estat curt i proposam seguir treballant el curs que ve.
- Ha servit d'eina rehabilitadora i educativa molt motivadora.
- Ha possibilitat millorar l'accés a l'ordinador de tots els alumnes i la seva interacció.
- La persona de suport de la UIB ens ha aportat informació, ajuda i eines per anar prosperant en el dia a dia.

Respecte a les propostes de millora del SINA:

- Hauria de ser aplicable a la majoria de programes educatius.
- Fomentar l'autonomia amb el treball d'aula.
- Afavorir l'autonomia en l'ús de l'ordinador.
- Dissenyar activitats i sistemes per tal de treballar la lectoescriptura.

“Rehacer”

Després de treballar amb el SINA II, es valora positivament l'experiència, amb els següents aspectes a destacar:

- És un treball positiu per a persones que no han tingut contacte amb

la informàtica, ja que els descobreix un nou món de possibilitats.

- L'entrenament regular permet l'evolució i els jocs específics faciliten molt aquesta tasca.
- La coordinació amb l'equip de tècnics només ha existit a través de la persona de contacte (no s'ha creat el fòrum, no hi ha hagut comunicació amb altres centres), però ha estat suficient i eficaç, de manera que d'una sessió a l'altra s'han pogut modificar aspectes tècnics necessaris per continuar amb l'entrenament.
- S'ha evidenciat el gran potencial del SINA II com a eina rehabilitadora, permetent treballar de moltes i diferents maneres les alteracions pròpies de cada usuari.

Com a propostes de millora, hi ha alguns aspectes tècnics concrets que caldria millorar per simplificar el seu ús, com facilitar l'accés al perfil (es podria canviar d'acord amb l'activitat concreta que es realitza), i eliminar elements no necessaris que destorben el funcionament, com per exemple rellotges o accessos directes. També seria necessari tenir en compte els usuaris adults, ja que tots els jocs estan dissenyats per a infants.

Quant a l'organització del treball d'investigació, caldria millorar la comunicació entre centres col·laboradors i entre ells i els tècnics responsables, a través de la plana web i del fòrum.

Pel que fa a aplicacions futures, es podria pensar en facilitar l'accés a Internet, amb la creació d'algun assistent específic. També es podria investigar com millorar la funció d'escriptura amb teclat virtual, ja que encara amb bon control i tot, es veu minvada la seva velocitat.

"Mater Misericordiae"

Les conclusions de l'equip del centre són:

- El SINA és una bona eina de feina per millorar el control cefàlic
- El SINA aporta autonomia en la interacció i ús de l'ordinador
- El SINA permet utilitzar programes educatius sense "rastreig"

Pel que fa a les propostes de millora, les seves aportacions es concreten en:

- Quan l'usuari gira el cap per mirar l'interlocutor que li parla, el SINA fa el clic, ja que no perd les coordenades. En aquest cas, l'usuari no ha pogut veure la pantalla i es perd informació.
- Treballar amb una pantalla tàctil ajuda a mantenir la vista de l'usuari en el monitor.
- L'activitat de "Blocs I" requereix que els quadres tinguin un color diferent a la imatge; en cas contrari es mimetitza amb els seus propis colors i l'usuari no sap on ha de mirar.
- L'activitat "Blocs II" requereix que els quadres tinguin un color diferent, ja que és un color molt suau i dificulta la seva discriminació.

- A l'activitat de "Pipo", el clic s'ha d'activar des del SINA i es proposa que també el pugui desactivar una altra persona amb el ratolí.

"Joan Mesquida"

L'aplicació del SINA en els usuaris del centre ha estat esplèndida, provocant un gran interès tant per part dels usuaris com dels professionals i familiars.

Amb aquest sistema s'ha aconseguit donar una gran autonomia en l'ús de l'ordinador per part dels usuaris que no podien ni somniar en fer servir un ordinador.

Ha estat un gran estimulador, per a les feines "curriculars" i també una gran eina d'oci i de treball motor.

Com a propostes de millora, el centre proposa fer servir un sistema de comunicació a través de l'ordinador amb usuaris amb un bon nivell cognitiu i un mal control motor.

És important la millora en l'aprofitament del temps d'oci, per això seria interessant poder millorar aquest aspecte amb més programes adaptats al SINA.

Des d'APROSCOM proposen fer dels jocs SINA un campionat amb els altres centres SINA.

Unitat de semicrítics de Son Dureta

La intervenció a Son Dureta s'ha centrat a analitzar les possibilitats del SINA per adaptar-se a les característiques d'un nou perfil d'usuari amb greu afectació motora i sense control cefàlic. La impossibilitat d'utilitzar el SINA amb la seva configuració actual impedeix la presentació de resultats en aquesta segona fase.

ASPAS, experiència i trajectòria en la discapacitat auditiva

Associació de Pares de Persones
amb discapacitat auditiva,
ASPAS

L'ASPAS, Associació de pares de persones amb discapacitat auditiva, entitat sense ànim de lucre i declarada d'utilitat pública, va ser creada l'any 1977 per un grup de pares i mares amb la intenció de canviar i millorar l'atenció educativa, social i laboral de les persones amb discapacitat auditiva i les seves famílies en entorns ordinaris.

Actualment, l'entitat està formada per un equip de professionals (logopedes, mestres d'audició i llenguatge, pedagogs, psicopedagogs i psicòlegs) i els serveis que presta són els següents:

- Unitat Sociosanitària i Educativa
 - Servei de Logopèdia en centres de l'ASPAS (Palma, Inca i Manacor)
 - Servei de Logopèdia en centres educatius
 - Servei de Formació i Suport a l'Aprenentatge
 - Servei d'Atenció a Famílies

- Unitat Sociolaboral
 - Servei d'Orientació i Inserció Sociolaboral
 - Servei d'Atenció Social
 - Servei d'Atenció Psicològica

Des de l'entitat atenem infants, joves i persones adultes sordes i les seves famílies, adequant totes les intervencions que es presten des dels nostres serveis a les necessitats i demandes de cada persona amb un pla de treball individualitzat.

Per la nostra experiència i trajectòria, afirmam que l'heterogeneïtat del col·lectiu de les persones amb discapacitat auditiva és la característica més important i, per això, la necessitat d'adequar-nos a aquesta individualitat.

No presenten les mateixes necessitats de suport un jove diagnosticat primerencament, portador de pròtesis auditives, que ha rebut un servei de rehabilitació logopèdica i ha comptat amb la implicació familiar, que adults que arriben a l'associació amb sordeses profundes i amb un inadequat tractament audioprotèsic i logopèdic, i que, a més, no s'han beneficiat de la integració educativa.

Pel que lluitam des de l'entitat, és per la defensa dels drets de les persones amb discapacitat auditiva, respectant i atenent aquesta heterogeneïtat perquè tots els suports sumen per tal d'aconseguir la seva integració social, educativa i laboral.

L'heterogeneïtat com a tret

El tret més important de les persones amb discapacitat auditiva, ja ho hem dit, és l'heterogeneïtat. No hi ha cap persona sorda igual a una altra i això dependrà de dos tipus de factors. Uns factors externs, sobre els que podem incidir i actuar, i uns factors interns que són propis de la persona.

El tipus de pèrdua auditiva és un dels factors interns més importants. La pèrdua auditiva es pot classificar depenent de diferents paràmetres: segons el grau (lleugera, mitjana, profunda i severa); segons la localització de la lesió (oïda externa, mitjana o interna) i segons el moment d'aparició (prelocutiva, abans de l'adquisició del llenguatge; perilocutiva, durant l'adquisició del llenguatge; i postlocutiva, una vegada ja s'ha adquirit el llenguatge).

No és el mateix una sordesa que apareix en una persona adulta que ja té un llenguatge estructurat, amb riquesa de vocabulari i amb capacitat de pensament abstracte, a una sordesa que apareix en el moment del naixement, on encara no hi ha llenguatge i en una etapa en la que l'estimulació a partir de l'audició és fonamental per a aprenentatges posteriors.

També, com a factors interns, assenyalarem els propis que defineixen l'heterogeneïtat dels éssers humans com són, introversió / extroversió, seguretat / inseguretat, etc.

Com a factors externs que expliquen l'heterogeneïtat de les persones amb discapacitat auditiva hi trobam:

- Moment del diagnòstic, quan es diagnostica la pèrdua auditiva. En un passat molt recent, els pares s'adonaven que "passava alguna cosa" al seu fill perquè als 3 o 4 anys encara no parlava, o parlava molt poc. Actualment, i gràcies al Programa d'Atenció al Dèficit Auditiu en la Infància (PADAI, Decret 48/2003, de 9 de maig), tots els nins que neixen en hospitals i clíniques públiques i privades de la nostra comunitat autònoma, passen una sèrie de proves per diagnosticar una possible pèrdua auditiva amb la finalitat d'identificar casos i accelerar el procés rehabilitador en aquells infants que ho necessitin.

L'objectiu de la detecció primerenca de la discapacitat auditiva mitjançant diferents fases de cribratge, és iniciar la intervenció al més aviat possible.

Aquest Programa d'Atenció al Dèficit Auditiu en la Infància ho podem resumir en:

- Detecció abans del primer mes de vida
- Diagnòstic als tres mesos
- Inici de la intervenció als sis mesos.

Diferents estudis i investigacions demostren que com més aviat s'inicia la intervenció, millors resultats s'aconsegueixen. Un infant que ja té un diagnòstic als sis mesos en relació a la seva pèrdua auditiva, pot treure un millor aprofitament dels tractaments rehabilitadors com a conseqüència de la plasticitat neuronal dels primers anys de vida.

- Pròtesis auditives: edat d'inici en l'ús, adaptació i seguiment.

Els avenços tecnològics també han produït una millora en el tractament rehabilitador de les persones sordes. En aquest sentit, trobam els audiòfons i els implants coclears. L'objectiu de la protetització és la de maximitzar l'entrada de so millorant la funció auditiva i possibilitar l'aprenentatge de la llengua oral.

Assenyalar la importància en aquest punt que té el manteniment de les pròtesis auditives amb un adequat seguiment en el temps dels metges ORL i audioprotesistes i per assegurar el màxim rendiment de les pròtesis.

Un altre aspecte a ressaltar és l'estreta col·laboració que hi ha d'haver entre tots els professionals que hi intervenen: la coordinació audioprotesista-logopeda i la coordinació entre centre implantador-logopeda. El/la logopeda ha de tenir informació actualitzada sobre el rendiment de les pròtesis auditives amb la finalitat d'ajustar el tractament logopèdic i, de la mateixa manera, els programadors dels implants coclears, el metges ORL i els audioprotesistes, informació sobre les prestacions tecnològiques de les pròtesis auditives.

- Intervenció rehabilitadora i educativa.

Al diagnòstic i a la protetització hi ha d'anar lligat un procés rehabilitador logopèdic per ajudar les persones amb discapacitat auditiva a desenvolupar un sistema de comunicació, així com un pensament abstracte. Accedir a l'aprenentatge de la llengua oral, com a forma natural de comunicació, a la lectura i a l'escriptura.

A més d'aquest treball logopèdic, també assenyalarem com a tret que explica l'heterogeneïtat de les persones sordes, els canvis produïts a nivell educatiu.

Actualment, el món educatiu ha canviat positivament. La integració educativa és una realitat en els centres escolars, on hi ha una gran presència de nins i joves amb discapacitat auditiva integrats en el "món oient" i que compten amb suports educatius.

- El paper de la família.

La família és l'agent més important per a un adequat desenvolupament de la persona.

L'atenció i l'assessorament rebut en el moment que se'ls ha diagnosticat un fill amb pèrdua auditiva i la presa de decisions

posterior determinaran en gran mesura el desenvolupament del seu fill: decisions sobre el tipus d'escolarització, la modalitat comunicativa escollida (llengua oral o sistemes alternatius de comunicació), la llengua dominant en el procés rehabilitador (castellà o català), etc.

Altres factors familiars, com poden ser el nivell cultural i la situació socioeconòmica, també són elements diferenciadors.

Implicacions de la discapacitat auditiva

Cal assenyalar que la discapacitat auditiva pot tenir repercussions en el desenvolupament lingüístic, cognitiu, efectiu i social, però sempre tenint com a premissa l'heterogeneïtat del col·lectiu. No podem generalitzar: cada persona amb discapacitat auditiva és diferent, tindrà unes necessitats individuals que requeriran un tipus o altre de suport.

Atenent aquesta individualitat, els diferents estudis realitzats demostren que la discapacitat auditiva pot repercutir en:

1.- Funcions sensorials i motores: bàsicament en la funció d'alerta, la localització dels esdeveniments, l'estructuració espaciotemporal, el desenvolupament de la rapidesa, la connexió amb l'entorn i l'atenció dividida.

2.- Cognició: lentitud en el desenvolupament cognitiu, accés retardat a les operacions lògiques més complexes, menors habilitats en el pensament abstracte, menor eficàcia de la memòria verbal, major orientació vers l'acció i menor orientació vers la reflexió.

3.- Competència social: com a conseqüència de disposar, en molts casos, d'un pobre sistema de comunicació, es deriva un baix nivell d'autonomia social i de relació, d'assertivitat i negociació de conflictes (el llenguatge té un paper molt important en la interiorització de normes, en el control de la pròpia conducta i en la planificació de les accions).

Algunes dades

- A les Illes Balears, i segons les dades del Centre Base, el 2009 hi havia un total de 4.804 persones diagnosticades amb una discapacitat auditiva i que tenien certificat de minusvalidesa igual o superior al 33%.
- Actualment, hi ha moltes més persones amb discapacitat auditiva que les que es reflecteixen en aquestes dades oficials i que, per diferents motius, no disposen del certificat de minusvalidesa. Per exemple, en les edats primerenques, el diagnòstic definitiu queda temporalment aplaçat esperant l'evolució de la pèrdua. També ens trobem amb famílies que, encara que ja disposen de diagnòstic, no tramiten el certificat fins que l'impacte emocional inicial deixa pas a un procés d'acceptació de la discapacitat del fill.

- El 90% de les persones sordes comuniquen en llengua oral i utilitzen pròtesis auditives, dada que es correlaciona amb altres països europeus.
- El 95% dels nins sords neixen en famílies oients.
- La informació auditiva suposa el 80% de tota la informació que es rep diàriament.
- La discapacitat auditiva, a diferència d'altres discapacitats, és una dificultat oculta, i per tant, parlarem de barreres a la comunicació.

Barreres comunicatives

Les barreres comunicatives fan referència als obstacles per accedir a la informació, no són tangibles, no es veuen, no són perceptibles. Una rampa permetrà que una persona amb mobilitat reduïda accedeixi a un edifici, però què garantirà que una persona amb discapacitat auditiva accedeixi a la informació, al coneixement, a la cultura?

Les barreres comunicatives provoquen aïllament, limiten l'aprenentatge, l'accés a la cultura i l'autonomia. Si el 80% de tot el que ocorre al nostre entorn diàriament ens arriba a nivell auditiu, hem de procurar dotar l'entorn dels recursos tècnics i humans perquè arribi la màxima informació i coneixement a la persona sorda. I, a més de la dotació de tots els recursos necessaris, cal una gran sensibilització i informació del que representa la discapacitat auditiva en l'entorn oient.

És possible comunicar-me amb una persona sorda? M'entendrà? I ara, com li explico això? Aquestes preguntes són freqüents en les persones que desconeixen la discapacitat i que, en moltes ocasions, són les que garantiran la plena integració de les persones amb discapacitat auditiva.

Com fer l'entorn accessible?

L'accessibilitat fa referència a què qualsevol producte o servei pugui ser utilitzat per a qualsevol persona de forma autònoma, amb independència de la seva condició física, psíquica o sensorial.

Per entendre amb quines situacions de la vida diària es troba una persona amb discapacitat auditiva formulam les següents preguntes:

1. A una gran sala d'espera d'un hospital, com rep la informació que es transmet per megafonia?
2. Com pot demanar ajuda en cas de quedar-se tancada en l'ascensor?
3. Com pot demanar informació si a la sortida d'un pàrquing la barrera no funciona en sortir?

4. Quin és el criteri amb el que un jove sord tria una pel·lícula de cinema?
5. Com un alumne amb discapacitat auditiva pren notes, a la vegada que ha d'escoltar i mirar el mestre?
6. Com pot entendre una guia en una visita al museu?
7. Com pot seguir un ponent durant una jornada formativa?
8. Com reconeix si està sonant una alarma o un timbre?

Catàleg de recursos i ajudes tècniques

1. Ajudes Tècniques:

Pròtesis auditives (audiòfons i implants coclears). Sistemes que milloren el senyal auditiu als usuaris de pròtesis auditives:

- o Bucles magnètics.
- o Equips de Freqüència Modulada (FM).
- o Amplificadors de so.

2. Ajudes Visuals:

- o Alarmes d'emergència visual i lluminosa.
- o Plafons Informatius Visuals.
- o Telèfons de text, fax, sistemes de videoconferència.
- o Subtitulació en directe d'actes.
- o Subtitulació en cinemes, televisió, i DVD.
- o Internet.
- o Sistemes de reconeixement de veu.

3. Mitjans humans:

- o Transcriptor/a i/o estenotipista.
- o Tècnic de suport a la comunicació oral.
- o Intèrpret de llengua de signes.

Pautes per comunicar-se amb una persona sorda

Per fer accessible aquest entorn s'han descrit les ajudes tècniques disponibles, però el més important és que cadascun de nosaltres pensi que, en moltes ocasions, som nosaltres mateixos els qui provocam aquestes barreres.

La comunicació és una característica natural de les persones; sempre ens comunicam. I amb les persones sordes, caldrà tenir present una sèrie de pautes per aconseguir que això sigui possible.

Abans de la conversació

- o No parlis si la persona sorda no t'està mirant.
- o Crida la seva atenció amb un lleuger copet o una discreta senya abans de parlar.

- o Parla cara a cara, amb llum suficient per facilitar la labiolectura.
- o Situa't a la seva alçada (amb un nin, amb més motiu)

Durant la conversa

- o Quan parlis, no duguis res a la boca ni als llavis. Evita posar-te les mans a la boca.
- o Vocalitza bé, però sense exagerar i sense cridar.
- o Parla amb naturalitat, ni massa aviat ni massa poc a poc.
- o Si no t'entén, repeteix el missatge construint una frase més senzilla.
- o Ajuda a la comunicació, bé amb gestos naturals, bé amb alguna paraula escrita.
- o En conversacions en grup, cal respectar els torns de paraula i indicar prèviament qui intervindrà.

ASPAS Palma
c. de Ramon Nadal, núm. 4
07010 PALMA
Tel. 971 45 81 50
www.aspasmallorca.com

ASPAS Inca
Avda. Jaume I, núm. 57, baixos 1a
07300 INCA

ASPAS Manacor
c. de Pius XII, núm. 21, 2n-B
07500 MANACOR

La situació de les persones sordes a les Illes Balears

Magdalena Vadell Lladó,
presidenta de la Federació de Persones Sordes
de les Illes Balears.

Lara de Juan Sardina, col·laboradora

En tan sols nou anys s'ha duplicat el nombre de persones sordes a les nostres illes, passant de 1.732 a 2.623 segons l'últim cens de 2008 de l'Institut Nacional d'Estadística.

Aquest augment considerable de la població sorda de Balears ha creat noves necessitats socials i noves demandes que fins a ara no s'havien previst, i que és indispensable respondre per tal d'integrar les persones sordes en el seu propi entorn.

La lluita del col·lectiu de persones sordes és sempre la mateixa: aconseguir la seva integració a través de l'eliminació de les barreres de comunicació. Aquestes barreres són enteses com a dificultats per comunicar-se per la falta d'intèrprets de la llengua de signes en tots els àmbits i per la falta de recursos adaptats a les necessitats del col·lectiu.

A més, la situació de les persones sordes a les nostres Illes és especialment desesperada atès que només es disposa de dos intèrprets per

tot Mallorca i per cobrir tota la demanda diària del col·lectiu de persones sordes.

Així, la vida quotidiana de les persones sordes sempre es troba limitada; una cosa tan senzilla com demanar una informació de l'ajuntament, o voler anar al metge, són situacions difícils amb les quals es troben les persones sordes de les Balears perquè és impossible una comunicació entre els oïdors i els sords, si usen diferents idiomes per comunicar-se.

Arribats a aquest punt, és on comença el paper tan important dels intèrprets, per crear un pont entre els sords i els oïdors, i que flueixi la informació. No obstant, el nostre primer problema és aquest, l'absència d'intèrprets: cita prèvia per a anar al metge, reunions de pares en el col·legi, anar al banc... A Mallorca es converteix en una odissea poder aconseguir una intèrpret amb dues setmanes d'antelació o més.

Ni tan sols hi ha estudis per formar futurs intèrprets de la llengua de signes en la nostra comunitat. I no ens oblidem, que el primer afectat sempre és el col·lectiu de persones sordes de Balears.

Àmbits com l'oci o la cultura de les Illes, són inaccessibles per a un sord, el que es tradueix en un sentiment d'exclusió perquè no se senten part de la societat balear i arriben a sentir-se com un estranger en la seva pròpia terra.

Per altra banda, un altre dels problemes que afecta el col·lectiu és que des de l'àmbit sanitari la resposta davant el naixement d'una persona sorda sol ser estrictament oralista, és a dir, s'opta per recursos com la logopèdia o la cirurgia, però es desestima la possibilitat de facilitar-li la llengua de signes com a forma de comunicació o com a eina per al seu aprenentatge. Aquest fet és especialment preocupant ja que, des de la infància, comencen a trobar-se barreres en la seva vida.

Un nin o nina sord que inicia la seva etapa escolar en un centre on comparteix classe amb nins oïdors i on no hi ha el suport d'una intèrpret, haurà d'esforçar-se molt més que la majoria, atès que la professora explica en un idioma que el nin no entén i això provoca que no pugui seguir el ritme normal d'aprenentatge.

És per això que es necessita un intèrpret de la llengua de signes des del col·legi perquè els nens siguin independents i puguin aprendre a l'hora que els oïdors i no es trobin, com sempre, un graó per sota.

En comparació a qualsevol altra Comunitat Autònoma d'Espanya, existeix una gran desigualtat quant a drets i quant a la qualitat de vida de les persones sordes de Balears.

Aquesta situació és especialment dura, atès que, si es comparen amb les altres Comunitats Autònomes, les nostres Illes són les que menys recursos destinen a donar suport al col·lectiu de persones sordes de tot Espanya. Les persones sordes d'aquesta comunitat es veuen obligades a renunciar a la seva pròpia cultura i formació perquè la sordesa segueix sent una discapacitat invisible per a gran part de la societat.

Enfront d'aquesta situació, la Federació de Persones Sordes de les Balears lluita dia a dia pels drets de les persones sordes i per eliminar les

barreres de comunicació. Ajudam a associacions, famílies i al col·lectiu sord en general a aconseguir integrar-se i millorar la seva qualitat de vida.

Com presidenta d'aquesta federació, des que vaig assumir el càrrec el 2009 amb molta il·lusió i esperança, perseguesc un objectiu clar: que les persones oïdores i les persones sordes puguin sentir-se part d'una mateixa comunitat en la qual no existeixin barreres de comunicació.

Maig 2010

10 anys d'història i molts més de futur

Maria del Carmen Soler,
Presidenta del Consell Territorial.
ONCE Illes Balears

Devia ser l'any 2003 quan l'Institut de Serveis Socials del Consell de Mallorca convidà l'ONCE a participar a la "Taula per l'Accessibilitat", fins aleshores desconeguda per nosaltres. Inicialment, amb els dubtes propis del desconeixement, ens semblà una gran idea, participar en òrgans col·legiats amb la resta de persones amb discapacitat i, a més, que el seu objectiu fos la recerca de l'accessibilitat per a tots. Podia ser un treball interessant i afavoridor per al col·lectiu que representam, les persones amb discapacitat visual greu.

En la primera reunió que assistírem vàrem poder ratificar aquesta idea: era un grup de persones, algunes amb discapacitat, que cercàvem una finalitat comuna: l'accessibilitat per a les persones amb discapacitat.

Poc a poc tots començàrem a entendre que l'accessibilitat per a les persones amb discapacitat no és solament l'eliminació d'una barrera arquitectònica (llevar un escaló, ampliar una porta d'accés, etc.) que tan importants són per a les persones amb discapacitat física, sinó que aquesta accessibilitat també s'ha de donar en la comunicació, necessària perquè tots els discapacitats sensorials puguem ser el més autònoms possible en aquesta societat que, moltes de vegades, pateix la manca d'un procés d'aprenentatge i sensibilització.

Per a les persones cegues i amb discapacitat visual greu, encara que siguin a tall d'exemple, són necessaris detalls com: la senyalització d'una escala amb una franja en terra que puguem percebre amb el tacte i que contrasti amb el color de la rajola perquè qui conservi resta de visió pugui detectar l'escaló; la senyalització en braille d'un ascensor; la senyalització d'una porta de vidre per evitar cops; saber acompanyar-nos i informar-nos del que es troba al nostre voltant; assenyalar amb marques tàctils en terra els passos de vianants; permetre que els nostres cans pigall accedeixin sense dificultat en els espais públics, etc. Totes aquestes mesures afavoreixen l'autonomia personal de les persones que, des de l'ONCE representem.

Durant aquesta dècada han estat molts els èxits que ha aconseguit la Taula per l'Accessibilitat, amb el suport inestimable dels tècnics del Consell de Mallorca, els distints professionals de les entitats que hi som representats i algunes persones amb discapacitats que, com a afectats, la seva valoració i col·laboració és imprescindible.

No puc oblidar-me en aquestes línies de la tasca per la motivació per l'accessibilitat que va propiciar aquest òrgan amb la convocatòria dels Premis d'Accessibilitat que han rebut diverses entitats públiques i privades que han col·laborat en aquesta millora de les persones amb discapacitat, sigui quina sigui la seva manca.

Per últim, vull animar els que actualment formen aquest òrgan a seguir treballant com fins ara per tal d'aconseguir que l'accessibilitat sigui una realitat implícita en la nostra societat i la puguem oblidar perquè tot ja sigui accessible per a tots!